HYVINKÄÄ

HYVINKÄÄN VASULINJAUKSET

2026

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja sitä tarkentava paikallinen suunnittelu .. 3
1.1. Hyvinkään vasulinjausten laadinta 3
1.2. Paikallinen suunnittelu eli Hyvinkään vasulinjaukset ja niiden toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen 3
1.3. Hyvinkään vasulinjauksia täydentävät ja/tai toteuttavat suunnitelmat/asiakirjat . 5
1.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma 6
2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet 8
2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämisen velvoitteet 8
2.2. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot 9
2.3. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua 10
2.4. Arvoperusta 10
2.5. Oppimiskäsitys 11
2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus..... 12
2.7. Laaja-alainen osaaminen..... 13
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri..... 15
3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen 15
3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt..... 18
3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa 20
4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen..... 21
4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys 21
4.2. Pedagoginen dokumentointi..... 21
4.3. Monipuoliset työtavat 22
4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä 23
4.5. Oppimisen alueet..... 23
4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia 29
5. Lapsen tuki 30
5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut 30
5.2. Yhteistyö tuen aikana 33
5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa..... 34
5.4. Lapsen tuen arviointi 38
5.5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana..... 39
5.6. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä yleisen tuen tukipalveluista..... 41

5.7. Toiminta siirtymävaiheissa tuen aikana 42
6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen maailmankatsomukseen perustuva varhaiskasvatus 42
7. Arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa 43

1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja sitä tarkentava paikallinen suunnittelu

1.1. Hyvinkään vasulinjausten laadinta

Velvoite laatia paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma on poistunut varhaiskasvatuslaista. Hyvinkäällä on kuitenkin katsottu tärkeäksi koota yhteistä pedagogista suunnittelua paikalliseen asiakirjaan, Hyvinkään vasulinjauksiin. Asiakirja sisältää paikalliset erityispiirteet, linjaukset ja ohjeet, jotka tukevat varhaiskasvatuksen johdonmukaista ja yhdenvertaista toteuttamista. Paikalliset vasulinjaukset ohjaavat kaikkea Hyvinkään alueella toteutettavaa varhaiskasvatusta, myös yksityisiä palveluntuottajia.

1.2. Paikallinen suunnittelu eli Hyvinkään vasulinjaukset ja niiden toteutumisen seuranta, arviointi ja kehittäminen

Yksikön toimintasuunnitelma

Varhaiskasvatusyksikkö kuvaa tavoitteensa ja toimintaperiaatteensa sekä inklusiivisen toimintakulttuurin kehittämiseen liittyvät asiat oman yksikön toimintasuunnitelmaan, jota seurataan vähintään kerran toimintavuoden aikana. Toimintavuoden päättyessä suunnitelma arvioidaan ja tehdään kehittämissuunnitelmat seuraavalle vuodelle. Toiminnan arviointia myös julkaistaan. Yksikön toimintasuunnitelman pohja löytyy: Varhaiskasvatus.

Yksikön toimintasuunnitelmassa hyödynnetään Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) laadun indikaattoreita. Huoltajien ja lasten osuus varhaiskasvatussuunnitelman arviointiin ja kehittämiseen varmistetaan kuvaamalla kehittämisen ja arvioinnin käytännöt yksikön toimintasuunnitelmassa. Hyvinkään varhaiskasvatuksen painotusalueet ovat vuorovaikutus, osallisuus ja toiminnallisuus. Inkluusion periaatteita tarkastellaan erityisesti arvoperustaa käsittelevässä luvussa 2, toimintakulttuurin näkökulmasta luvussa 3 ja lapsen tuen näkökulmasta luvussa 5.

Yksikön toimintasuunnitelma toimii esiopetusyksikön lukuvuosisuunnitelmana.

Ryhmävasu

Päiväkodin tiimissä laaditaan Daisyyn ryhmävasu, johon tiimin jäsenet kirjaavat lasten vasuihin pohjautuen varhaiskasvatussuunnitelman sisältöjen suunnitelman ja arvioinnin heidän lapsiryhmässään ja tiimissään. Lasten vasut vaikuttavat merkittävästi ryhmän periaatteista ja toimintatavoista sovittaessa. Ryhmävasu muotoutuu lapsiryhmän näköiseksi ja siinä on näkyvissä, miten varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja paikallisia vasulinjauksia ryhmässä toteutetaan inkluusion periaatteiden mukaisesti. Ryhmävasua päivitetään koko toimintavuoden ajan. Toiminnan arviointia myös julkaistaan. Ryhmävasun laadinnan ohjeet löytyvät: Yleinen | Varhaiskasvatuksen virtuaalinen koulutustori.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen tärkeimmät toimintatavat Hyvinkäällä (= Valas) on koottu yhteen suunnittelun ja arvioinnin sekä ryhmävasun laadinnan työvälineeksi. Sen avulla voidaan arvioida sekä pedagogisia järjestelyjä ja toimintatapoja että yksittäisen lapsen tuen tarvetta, toteutumista ja vaikuttavuutta. Lisäksi Valas toimii varhaiskasvatuksen laadun suunnitelmana. Valas löytyy: Varhaiskasvatus

Pedagogiikan johtaminen

Pedagogiikan johtaminen tarkoittaa toiminnan seurantaa, arviointia ja kehittämistä, Hyvinkäällä toteutetaan jaettua pedagogista johtajuutta. Varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat tiiminsä pedagogiikasta. Jokaisessa yksikössä/päiväkodissa toimii pedagoginen tiimi ja yksiköllä on apulaisjohtaja, jonka tehtäviin kuuluu pedagoginen ohjaus omassa yksikössään/omissa yksiköissään. Päiväkodin johtajilla ja apulaisjohtajilla on oma pedagoginen fooruminsa. Koko varhaiskasvatuksen tasolla toimii pedagoginen tiimi, joka tarkastelee yhteisiä linjauksia ja käytäntöjä suhteessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Hyvinkään vasulinjausten toteutumista eri toimintamuodoissa ohjataan ja arvioidaan järjestäjän tasolla pedagogisen ohjauksen ja arvioinnin vuosikellon avulla. Pedagogisen tiimin muistiot ja vuosikello löytyvät: Yleinen | Varhaiskasvatuksen virtuaalinen koulutustori Pedagogiikan johtamisen tukena työskentelee Kasvun ja oppimisen tuen tiimi (=KOT): konsultoivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat (kveo), varhaiskasvatuksen psykologi sekä varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajat, kukin oman sovitun roolinsa mukaisesti. Lisätietoa KOT-tiimistä: Kasvun ja oppimisen tuki.

Yksityisten päiväkotien pedagoginen johtaminen perustuu varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin, jotka velvoittavat seuraamaan, arvioimaan ja kehittämään pedagogiikkaa. Palveluntuottajat noudattavat lisäksi kunnan ohjausta, paikallisia linjauksia ja valvontakäytäntöjä.

Johtamiskäytänteet mukailevat kunnallisia toimintatapoja, mutta palveluntuottajien omat organisaatiorakenteet voivat vaikuttaa siihen, miten pedagoginen johtaminen on järjestetty. Varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat kasvattajatiimin pedagogiikasta, ja yksiköissä hyödynnetään pedagogisia tiimejä tai muita palveluntuottajan määrittelemiä johtamisrakenteita.

Yksityiset toimijat vastaavat oman pedagogisen toimintansa toteutuksesta ja arvioinnista sekä osallistuvat sovittaessa kunnan pedagogiseen ohjaukseen ja arviointiin. Kunnan kasvun ja oppimisen tuen asiantuntijat toimivat konsultoivassa roolissa, ja heidän osallistumisestaan sovitaan tapauskohtaisesti lapsen tuen päätöksen valmisteluun liittyvissä tilanteissa.

Yksityisessä perhepäivähoidossa pedagoginen vastuu on perhepäivähoitajalla, joka suunnittelee ja arvioi toimintaa varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Kunta ohjaa ja valvoo perhepäivähoitoa sekä tarjoaa tarvittaessa pedagogista tukea ja asiantuntemusta.

1.3. Hyvinkään vasulinjauksia täydentävät ja/tai toteuttavat suunnitelmat/asiakirjat

Hyvinkään vasulinjauksia täydentävät mm. seuraavat suunnitelmat ja ohjelmat:
Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022 - ePerusteet
Hyvinkään esiopetuksen opetussuunnitelma Hyvinkään kaupungin esiopetuksen opetussuunnitelma 2026 - ePerusteet
Varhaiskasvatuksen turvallisuussuunnitelma Turvallisuus varhaiskasvatuksessa
Hyvinkään pelikirja Hyvinkään Pelikirja
Hyvinvointi- turvallisuussuunnitelma Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelma 2027–2030 hyväksytty kaupunginvaltuustossa 1.6.2026
Hyvinkään ekologisen kestävyyden tiekartta ja Hyvinkään kaupungin ympäristöohjelma hyvinkaan-ymparistoohjelma-2023-27
Hyvinkään varhaiskasvatuksen laadunhallinnan suunnitelma Laadunhallinta

Hyvinkään vasulinjausten liitteet ovat: Kohti varhaiskasvatuksen ammattilaisuutta, Osallisuuden opas, Liikuntasuunnitelma, Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen digitaalisen osaamisen suunnitelma sekä varhaiskasvatuksen ja Hyvinkään seurakunnan välisen yhteistyön toimintatarjotin. Nämä löytyvät: Varhaiskasvatus

1.4. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsen vasu tekee näkyväksi kunkin lapsen vahvuudet ja yksilölliset tarpeet. Suunnitelman lähtökohtana tulee olla lapsen etu ja tarpeet ja se perustuu lapsen tuntemiseen, kuulemiseen ja havainnointiin. Sen suunnittelu ja arviointi kohdistuu toimintaan, järjestelyihin ja pedagogiikkaan. Lapsen vasun toteutumista ja pedagogisten toimintakäytäntöjen vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurantaan säännöllisesti. Lapsen vasusta tuen aikana lisää luvussa 5 (Lapsen tuki). Lasten vasuista nousevat tavoitteet otetaan huomioon lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja oppimisympäristöjen kehittämisessä. Lapsen vasun toteutuminen on jatkumo ja asiakirja on salassa pidettävä. Lapsen vasun laadinnan ohjeet löytyvät: Yleinen | Varhaiskasvatuksen virtuaalinen koulutustori

Lapsen vasun laatimisessa lapsen mielipide tulee huomioida lapsen kehitys- ja ikätasoisesti. Henkilöstön vastuulla on etsiä sopivat keinot lapsen näkökulmien selvittämiseksi. Lapsen vasun toteutumista sekä lapsen tuen tarvetta on arvioitava ja suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa ja aina kun siihen on lapsen tarpeista johtuva syy. Varhaiskasvatuksessa jatkavien lasten vasukeskustelut käydään syksyllä lokakuun loppuun mennessä.

Lasten vasut laatii pääsääntöisesti (ryhmän) varhaiskasvatuksen opettaja. Aloituskeskustelut voidaan käydä muidenkin kasvattajien toimesta. Perheen kannalta on merkittävää, että vastuut on ryhmässä sovittu ja perhe tietää, kenen kasvattajan vastuulla keskustelut ovat. Kaikkien ryhmän työntekijöiden tulee tietää ryhmän lasten kasvuun ja kehitykseen liittyvät asiat toteuttaessaan ryhmän pedagogista toimintaa.

Lapsen vasu ja siihen liittyvät keskustelut ovat osa huoltajien osallisuutta oman lapsensa varhaiskasvatukseen.

Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa lapsen vasu laaditaan Daisyyn. Yksityisessä varhaiskasvatuksessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan pääsääntöisesti sähköisesti joko palveluntuottajan omassa asiakastietojärjestelmässä tai Opetushallituksen mallilomakkeella, joka tallennetaan sähköisessä muodossa. Vaihtoehtoiset tallennustavat ovat mahdollisia, kun tietosuoja ja asiakirjojen asianmukainen säilyttäminen varmistetaan.

Aloituskäytännöt

Perheen saatua päätöksen päiväkotipaikasta: päiväkodin johtaja ottaa perheeseen yhteyttä ja sopii perheen tapaamisen ajankohdan ja ohjaa perheen tutustumaan Hyvinkään varhaiskasvatuksen verkkosivuille, josta löytyy heille tietoa varhaiskasvatuksen aloituksesta: Varhaiskasvatuksen alkaessa - Hyvinkään kaupunki

Päiväkodin johtajan tapaamisen jälkeen perhe tutustuu päiväkotiryhmään, jossa kasvattajan kanssa sovitaan aloituskeskustelun ajankohta ja se, pidetäänkö aloituskeskustelu päiväkodissa, perheen kotona vai etäyhteydellä. Jokaiselle lapselle tehdään henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma viimeistään kahden kuukauden kuluttua varhaiskasvatussuhteen alkamisesta. Ryhmän opettaja vastaa lapsen vasusta. Lisätietoa varhaiskasvatuksen aloituksesta: Varhaiskasvatus

Perheen saatua päätöksen kerhopaikasta: kerhosta otetaan yhteyttä perheeseen ja sovitaan tutustumisajankohta. Kerhoissa käytetään yhtä yhdistettyä keskustelulomaketta, lapsen vasua ei kerhossa laadita. Perheelle tarjotaan palautekeskustelun mahdollisuutta keväällä.

Perheen saatua päätöksen esiopetuspaikasta: mikäli on kyse lapsesta, joka tulee varhaiskasvatuksen ulkopuolelta esiopetukseen, toimitaan samalla tavalla kuin varhaiskasvatuksen aloituksessa.

Yksityisessä varhaiskasvatuksessa aloituskäytännöt voivat erota kunnallisen varhaiskasvatusyksikön käytännöistä. Palveluntuottaja vastaa siitä, että aloitus tukee lapsen hyvinvointia ja turvallista kiinnittymistä varhaiskasvatukseen sekä mahdollistaa huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön heti hoitosuhteen alusta alkaen. Yhteisenä periaatteena on, että kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa huolehditaan perheen ja lapsen tutustumismahdollisuudesta ennen varhaiskasvatuksen alkamista sekä aloituskeskustelun järjestämisestä.

Tietojen siirtäminen

Lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai toimintamuodosta toiseen, käydään siirtokeskustelu, jossa samalla arvioidaan lapsen vasua. Lapsen vasun sisällöstä lapsen tuen aikana on tarkemmin luvussa 5 (Lapsen tuki). Lapsen vasussa on kyse henkilökohtaisista tiedoista, joten asiakirja on salassa pidettävä. Lapsen vasun tiedot siirtyvät sähköisessä järjestelmässä yksiköstä toiseen lapsen siirtyessä, ja hoitosuhteen päättyessä se arkistoidaan pysyvästi (Kansallisarkiston päätös 2.1.2019).

Varhaiskasvatuslain mukaan lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamiseen osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä. Lapsen asiakkuus varhaiskasvatuksessa on julkinen tieto. Lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseen voi kuitenkin liittyä tietoja, jotka ovat salassa pidettäviä.

2. Varhaiskasvatuksen tehtävä ja yleiset tavoitteet

2.1. Varhaiskasvatuksen järjestämisen velvoitteet

Varhaiskasvatuslain mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on
1) edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;
2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista inklusiivisten periaatteiden mukaisesti;
3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta ja sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.

Lapsen etu toteutuu varhaiskasvatuksessa edellä mainittujen tavoitteiden toteutuessa.

Hyvinkäällä Varhaiskasvatuspalvelut kuuluu sivistystoimeen, jonka toiminta-ajatuksena on luoda edellytykset elinikäiselle oppimiselle ja elämänhallinnalle ja tukea niitä sekä tuottaa ja mahdollistaa eri-ikäisten kuntalaisten hyvinvointia ja elämänlaatua tuottavat sivistyspalvelut. Opetuslautakunta päättää varhaiskasvatuksen järjestämisen periaatteet. Varhaiskasvatusta järjestetään sekä kunnallisena että yksityisenä toimintana. Varhaiskasvatusta tulee järjestää perheen tarvitsemassa muodossa. Hyvinkään varhaiskasvatuksessa toimii keskitetty palveluohjaus, mikä edistää perheiden yhdenvertaisuutta palveluiden tarjonnassa ja antaa huoltajille tietoa kaikkien toimintamuotojen sisällöistä ja ominaispiirteistä. Palveluohjaus antaa neuvontaa ja

ohjausta sekä varhaiskasvatuspalveluihin hakeuduttaessa sekä lapsen jo ollessa palvelujen piirissä.

Varhaiskasvatuslaissa säädetään varhaiskasvatuksen tietovarannosta (Varda). Se sisältää tietoja varhaiskasvatustoimijoista, varhaiskasvatuksen toimipaikoista, varhaiskasvatuksessa olevista lapsista, lasten huoltajista ja varhaiskasvatuksen henkilöstöstä. Tietovarannon pohjalta mm. edistetään varhaiskasvatuksen kehittämistä ja päätöksentekoa, tilastoidaan ja tutkitaan varhaiskasvatusta sekä hoidetaan viranomaistehtäviä. Varhaiskasvatuksen tietovarannon ylläpidosta vastaa Opetushallitus. Lisätietoa Vardasta: Varhaiskasvatuksen tietovaranto Varda | Opetushallitus

2.2. Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Kunnallisen varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat avoin päiväkoti, kerhot ja päiväkotitoiminta. Varhaiskasvatusta tulee järjestää perheiden tarvitsemassa laajuudessa ja toimintamuodoissa. Erilaiset painotteisuudet kuvataan tarkemmin yksiköiden toimintasuunnitelmissa.

Avoimessa päiväkodissa lapset saavat harjoitella vuorovaikutustaitoja toisten lasten ja aikuisten kanssa sekä kokea iloa ja elämyksiä erilaisissa toiminnoissa. Samalla pienten lasten vanhemmilla on mahdollisuus tavata toisiaan, saada vertaistukea ja vaihtelua arkeen. Avoimen päiväkodin toiminta on suunniteltua ja siinä otetaan huomioon varhaiskasvatuslain tavoitteet. Avoimet päiväkodit toimivat kohtaamispaikkoina osana hyvinvointialueen perhekeskusverkostoa: toimintaan osallistuu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisia sekä kolmannen sektorin toimijoita. Lisätietoa avoimista päiväkodeista: Avoimet päiväkodit - Hyvinkään kaupunki

Kerhossa käyminen tukee lasten sosiaalisia taitoja ja vahvistaa kaverisuhteita. Kerhon toiminta on suunniteltua ja tavoitteellista.

Toimintamuodot eroavat toisistaan. Esimerkiksi oppimisympäristöt, resurssit, henkilöstön koulutus, henkilöstörakenne, lapsiryhmien koko sekä lasten ja henkilöstön välinen suhdeluku vaihtelevat. Eri toimintamuodoissa tulee ottaa vasun perusteiden tavoitteet sitä kattavammin ja laaja-alaisemmin huomioon, mitä säännöllisemmin ja useammin lapset toimintaan osallistuvat.

Yksityinen varhaiskasvatus on osa Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuskokonaisuutta. Yksityistä varhaiskasvatusta järjestetään Hyvinkäällä yksityisissä päiväkodeissa palvelusetelillä, yksityisessä perhepäivähoidossa yksityisen hoidon tuella sekä ruotsinkielisenä varhaiskasvatuksena ostopalveluna ruotsinkielisessä yksityisessä päiväkodissa. Yksityisissä päiväkodeissa toiminnalla voi olla erilaisia pedagogisia painotusalueita, kuten esimerkiksi liikunta tai kieli.

Esiopetusta ohjaa perusopetuslaki ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Hyvinkään kunnallista esiopetusta järjestetään sekä varhaiskasvatuksen että perusopetuksen alaisuudessa. Myös yksityisissä päiväkodeissa voidaan järjestää esiopetusta. Esiopetus, avoin päiväkoti ja varhaiskasvatuksen kerhot ovat osa varhaiskasvatusyksikön toimintaa ja ne huomioidaan ko. yksikön toimintasuunnitelmassa ja myös niissä laaditaan Hyvinkäällä ryhmävasu. Varhaiskasvatuksen eri toimintamuotojen välillä tehdään yhteistyötä sovituin käytäntein.

Lapsiryhmien muodostaminen

Päiväkodin lapsiryhmät voidaan muodostaa eri tavoin ottaen huomioon esimerkiksi lasten ikä, sisarussuhteet tai tuen tarve. Ryhmien tulee olla pedagogisesti tarkoituksenmukaisia ja niiden muodostamisessa noudatetaan henkilöstön mitoitukseen ja ryhmien enimmäiskokoon liittyviä säädöksiä. Lapsiryhmien muodostamisessa huomioidaan lasten moninaiset tarpeet ja niihin vastaaminen sekä mahdollisuus saavuttaa varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet. Vuorohoidossa lasten osallistuminen on usein epäsäännöllistä ja tämä tulee huomioida pedagogisen toiminnan ja tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kunnallisessa varhaiskasvatuksessa päiväkodin johtaja muodostaa lapsiryhmät yhdessä apulaisjohtajan ja kveon kanssa (PAKKI-malli).

2.3. Varhaiskasvatus osana lapsen kasvun ja oppimisen polkua

Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat lapselle yhtenäisen oppimispolun. Ohjaavien asiakirjojen yhtenäinen arvoperusta ja oppimiskäsitys mahdollistavat sisällöllisesti yhtenäisen jatkumon. Myös laaja-alaisen osaamisen osa-alueet ovat varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa yhteneväiset. Hyvinkäällä siirtymisessä esiopetuksesta perusopetukseen noudatetaan yhdessä perusopetuksen kanssa sovittuja nivelvaiheen käytäntöjä. Siirtymävaiheet kotoa varhaiskasvatukseen, varhaiskasvatuspaikasta toiseen ja esiopetukseen huomioidaan ja toteutetaan paikallisesti sovitulla tavalla (varhaiskasvatuksen aloitusprosessi Varhaiskasvatus). Kaupungin sisällä varhaiskasvatuspaikasta toiseen siirryttäessä pidetään siirtokeskustelu, jonka järjestämisestä vastaa lähettävä taho, päiväkodin johtajat vastaavat lasten asiakirjojen siirtymisestä. Paikkakuntien välillä siirtyville tarjotaan mahdollisuus siirtokeskusteluun.

2.4. Arvoperusta

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden arvoperustan yleisperiaatteina ovat lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus hyvinvointiin, huolenpitoon ja suojeluun, lapsen mielipiteen huomioon ottaminen sekä yhdenvertaisen ja tasa-arvoisen kohtelun

vaatimus, inklusiiviset periaatteet ja lapsen syrjintäkielto YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen, varhaiskasvatuslain ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan varhaiskasvatus perustuu seuraaviin arvoihin:

- lapsuuden itseisarvo: jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas

- ihmisenä kasvaminen: sivistystä arvostetaan, mikä ilmenee tavassa suhtautua itseen, muihin ihmisiin, ympäristöön ja tietoon sekä tavassa ja tahdossa toimia oikein.

- lapsen oikeudet: lapsella on oikeus ilmaista itseään, mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla ymmärretyksi omilla ilmaisun keinoillaan

- yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja moninaisuus: lapsella on mahdollisuus kehittää taitojaan ja tehdä valintoja esim. sukupuolesta tai kulttuuritaustasta riippumatta

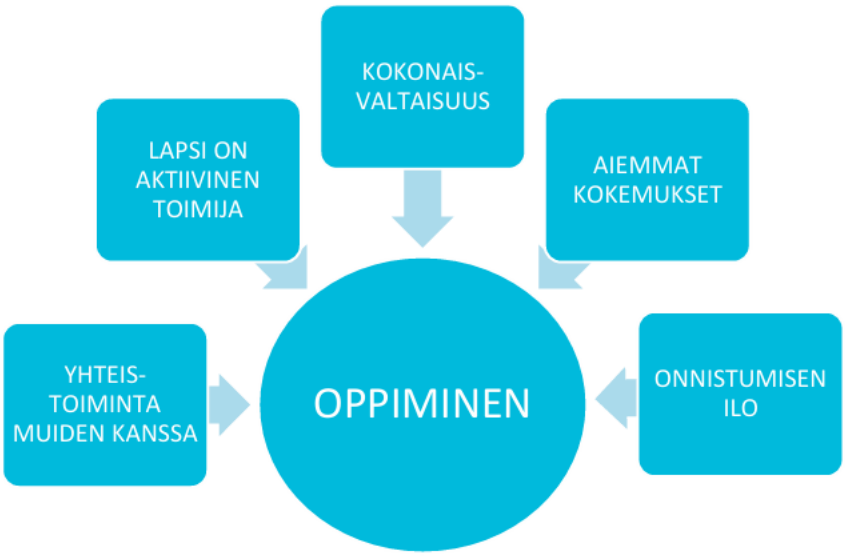
- perheiden monimuotoisuus: perheidentiteettiä ja perhesuhteita tuetaan niin, että lapsi kokee oman perheensä arvokkaaksi

- terveellinen ja kestävä elämäntapa: kaikessa varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toiminnassa huomioidaan ekologisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti kestävän elämäntavan välttämättömyys

Hyvinkään varhaiskasvatuksessa noudatetaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden inklusiivista arvoperustaa. Päiväkodeissa käydään säännöllisesti arvokeskustelua eri näkökulmista. Henkilöstön tulee keskustella siitä, miten lapsen etu näkyy päivittäisessä toiminnassa ja arjen valinnoissa. Hyvinkään Pelikirjan mukaisesti myös varhaiskasvatuksessa pelataan reilua peliä.

2.5. Oppimiskäsitys

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset kasvavat, kehittyvät sekä oppivat vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja lähiympäristön kanssa. Oppimiskäsitys pohjautuu myös näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Lapset ovat synnynnäisesti uteliaita ja haluavat oppia uutta, kerrata ja toistaa asioita. Oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla. Siinä yhdistyvät tiedot, taidot, toiminta, tunteet, aistihavainnot, kehollliset kokemukset ja ajattelu.

KUVIO. Oppimiskäsitys varhaiskasvatuksessa

Oppimista tapahtuu mm. lasten havainnoidessa ja tarkkaillessa ympäristöään sekä jäljitellessä muiden toimintaa. Lapset oppivat leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Oppiminen edellyttää turvallisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen kokemista. Oppimista vahvistaa osallistava pedagogiikka ja lapsen vahvuudet huomioiva toiminta.

2.6. Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus, arjen toiminta on kokopäiväpedagogiikkaa, jossa kaikki päivän toiminnot ovat yhtä arvokkaita. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Pedagoginen toiminta toteutuu lasten ja henkilöstön välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa arjen eri tilanteissa. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Pedagogisen toiminnan perusta on moninainen vuorovaikutus lasten ja kasvattajien välillä. Pedagogiikalla tarkoitetaan monitieteiseen, erityisesti kasvatus- ja varhaiskasvatustieteelliseen tietoon perustuvaa, ammatillisesti johdettua ja ammattikasvattajien toteuttamaa suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen laadun prosessitekijät (Karvi) ovat: oppimisympäristöt ja pedagoginen toiminta, henkilöstön ja lapsen välinen vuorovaikutus,

vertaisvuorovaikutus ja ryhmän ilmapiiri, pedagoginen suunnittelu, dokumentointi, arviointi ja kehittäminen, henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus ja monialainen yhteistyö sekä henkilöstön ja huoltajien välinen yhteistyö. Laadun prosessitekijät toteutuvat arjen pedagogisessa toiminnassa - hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudessa.

2.7. Laaja-alainen osaaminen

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se muodostuu tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon kokonaisuudesta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja sekä toimia tilanteen edellyttämällä tavalla. Tietojen ja taitojen käyttämiseen vaikuttavat lasten omaksumat arvot ja asenteet sekä tahto toimia. Laaja-alaisen osaamisen tarve nousee ympäröivän maailman muutoksista.

Laadukas pedagoginen toiminta vahvistaa lasten laaja-alaista osaamista. Laaja-alaisen osaamisen kehittymiseen vaikuttaa se, miten varhaiskasvatuksessa toimitaan, miten eri oppimisympäristöjä käytetään sekä miten lasten hyvinvointia ja oppimista tuetaan. Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet otetaan huomioon toimintakulttuurin ja oppimisympäristöjen kehittämisessä sekä kasvatuksessa, opetuksessa ja hoidossa. Laaja-alaisen osaamisen tehtävät avataan käytännön toiminnaksi ryhmävasuissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaiset laaja-alaisen osaamisen alueet ovat:

Ajattelu ja oppiminen itsessään ovat lapselle tärkeitä tulevaisuuden taitoja. Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja ympäristön kanssa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Elinikäinen oppiminen edellyttää rohkeutta, innostusta, luottamusta ja avoimuutta uusia asioita kohtaan. Lasten ajattelu ja oppiminen kehittyvät monipuolisten ja merkityksellisten kokemusten avulla. Ihmettelylle, oivaltamiselle sekä oppimisen ilolle tulee olla tilaa. Hyvinkään varhaiskasvatuksessa monipuoliset oppimisympäristöt tarjoavat mahdollisuuksia kokemuksiin, elämyksiin ja onnistumisiin. Ongelmanratkaisutaitojen kehittyminen, arjessa oppiminen ja yhteiset myönteiset kokemukset vahvistavat oppimisen iloa.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja itsensä ilmaiseminen korostuvat moninaistuvassa maailmassa. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja vuorovaikutustaitojen oppimiselle, hyville tavoille ja toisen kunnioittavalle kohtaamiselle. Taide ja kulttuuri tarjoavat lapselle mahdollisuuksia monipuoliseen ilmaisuun, itse tekemiseen ja kokemiseen kaikin aistein. Hyvinkäällä paikalliset kulttuuritoimijat tarjoavat varhaiskasvatukselle taiteen ja historian kokemuksia. Varhaiskasvatuksessa tutustutaan ympäröivään moninaiseen kulttuurimaailmaan. Koko kulttuuriympäristö osana lapsen oppimisympäristöä luo kiinteää suhdetta

kotiseutuun ja ohjaa vastuuntuntoon omasta ympäristöstä sekä tarjoaa moniaistisia ilmaisun ja oppimisen kokemuksia.

Itsestä huolehtimisen ja arjen taitojen opettelu ovat keskeinen osa varhaiskasvatuksen toimintaa. Omasta ja toisten hyvinvoinnista opitaan huolehtimaan turvallisessa vuorovaikutuksessa. Hyvinkäällä kestävän ja liikunnallisen elämäntavan periaatteita toteutetaan kaikessa varhaiskasvatuksen toiminnassa.

Monilukutaito on mm. erilaisten tekstien, kuvien ja symbolien tulkintaa ja tuottamista. Monilukutaitoon sisältyy erilaisia lukutaitoja kuten kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Hyvinkään varhaiskasvatuksessa monilukutaitoa harjoitellaan lasten kanssa päivittäin, arjen eri tilanteissa. Monilukutaito on kulttuurisesti moninaisten viestien ja ympäröivän maailman ymmärtämisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta keskeinen perustaito. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja.

Digitaalista osaamista tarvitaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa, yhteiskunnassa toimimisessa ja oppimisessa. Digitaalisuus on osa yhteiskuntaa, jossa lapsi kasvaa. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten käsitystä digitaalisuudesta. Digitaalista osaamista harjoitellaan Hyvinkään varhaiskasvatuksessa yhdessä lasten kanssa ja digitaalisia välineitä hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti kaikilla oppimisen alueilla.

Hyvinkään varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen digitaalisen osaamisen suunnitelma (Hyvinkään vasulinjausten liite, löytyy: Varhaiskasvatus) kannustaa aikuisia tutkimaan ja oppimaan yhdessä lasten kanssa. Medialukutaidon, ohjelmoinnin sekä digitaalisen osaamisen harjoittelu ovat osa varhaiskasvatuksen pedagogista arkea. Avainasemassa digitaalisia taitoja harjoiteltaessa ovat kasvattajien ja lasten välinen vuorovaikutus sekä lasten mielenkiinnon kohteet.

Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot sekä motivaatio oppia uutta vahvistuvat, kun lapset saavat itse olla mukana vaikuttamassa siihen, mitä tehdään ja miten. Hyvinkäällä lapsilla on mahdollisuus harjoitella omia vaikuttamismahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa osallistumalla toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Varhaiskasvatuksen henkilöstö huolehtii siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja arviointiin iästä ja kehitystasosta riippumatta.

3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri

3.1. Toimintakulttuurin kehittäminen

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri on kokonaisuus, joka rakentuu mm. arvoista, työtä ohjaavien normien ja tavoitteiden tulkinnasta, oppimisympäristöistä ja työtavoista, yhteistyöstä, vuorovaikutuksesta ja ilmapiiristä, henkilöstön osaamisesta sekä johtamisrakenteista ja –käytännöistä. Toimintakulttuuri tukee käytännössä varhaiskasvatuksen kymmenen tavoitteen toteutumista.

KUVIO. Toimintakulttuurin kehittämisen periaatteet

Toimintakulttuurin inklusiivinen perusta

Tavoitteena on luoda inklusiivinen toimintakulttuuri, joka edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa sekä arvostaa moninaisuutta. Lapsi saa kokea olevansa osallinen ja aktiivinen toimija vertaisryhmässään. Hyvinkäällä on käytössä Osallisuuden opas (Hyvinkään vasulinjausten liite, joka löytyy: Varhaiskasvatus).

Oppivan yhteisön periaatteen mukaan varhaiskasvatuksessa tulee vallita luovuutta ja moninaisuutta salliva ilmapiiri: saa kokeilla, saa erehtyä ja saa onnistua. Varhaiskasvatuksessa pidetään huolta koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Tämä hyvinvointityö on jokaisen työntekijän vastuulla.

Hyvinkään varhaiskasvatuksessa inkluusio on määritelty seuraavasti: ”Jokainen lapsi on arvokas ja tärkeä omana itsenään. Hän tuntee olevansa hyväksytty yhteisössään ja kokee olonsa turvalliseksi.”

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on inklusiivinen varhaiskasvatus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Inkluusiossa on kyse varhaiskasvatustoiminnan järjestämisen arvoperustasta ja ideologisesta tavasta ajatella, joka johtaa tietynlaisiin pedagogisiin ratkaisuihin ja toimintakulttuuriin. Inklusiivinen ajattelutapa rakentuu ja syvenee vähitellen, ja tähän vaikuttaa myös käytetty kieli, eli, se miten lapselle ja lapsesta puhutaan.

Hyvinkäällä varhaiskasvatusyksiköiden toimintasuunnitelmien yhtenä tavoitteena on toimintakulttuurin kehittäminen ja arviointi varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainittujen periaatteiden mukaisesti.

Inkluusio ei tarkoita pelkästään fyysistä yhdessäoloa, vaan myös varhaiskasvatuksen valmiutta vastata lasten moninaisuuteen pedagogisella tasolla.

Johtaminen toimintakulttuurin edistäjänä

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogiikan johtamista. Yksikön johtamisen kokonaisuudella on suuri merkitys, kun toimintaa kehitetään kohti oppivaa yhteisöä. Myös inkluusiota tulee johtaa sekä arvioida sen toteutumista. Hyvinkään varhaiskasvatuksessa toteutetaan jaettua pedagogista johtajuutta niin, että päiväkodin johtaja, apulaisjohtaja ja yksikön varhaiskasvatuksen opettajat muodostavat yksikön pedagogisen ja toimintakulttuuria kehittävän ytimen. Sovittu rakenne pedagogisessa johtamisessa on kuvattu luvussa 1 (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja paikalliset vasulinjaukset).

Johtamisen lähtökohtana on jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Jokaisella työntekijällä on vastuu oman työn johtamisesta yhteisten tavoitteiden mukaisesti. Toiminnan ratkaisut tehdään niin, että ne parhaalla mahdollisella tavalla edistävät perustehtävän toteutumista joka päivä. Pedagogiikan johtamisessa huomioidaan osaamisen johtaminen, henkilöstöön liittyvät rakenteet, esim. työvuorosuunnittelu ja opettajien suunnittelu-, arviointi- ja kehittämisaika.

Henkilöstö toimintakulttuurin kehittäjänä

Päiväkodissa varhaiskasvatuksen opettaja on kokonaisvastuussa lapsiryhmän toiminnan suunnittelusta. Opettaja vastaa toiminnan suunnitelmallisuudesta ja tavoitteellisuuden toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä sekä luo tiimin

toimintaan yhteneväisyyttä ja johdonmukaisuutta. Muut tiimin jäsenet tuovat tiimiin oman koulutuksensa mukaisen osaamisen.

Päiväkotien henkilöstön moniammatillisuus on voimavara laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttamiselle. Hyvinkäällä päiväkotien toiminta organisoituu tiimityöskentelyn avulla. Toimivassa tiimissä kaikkien osaaminen, vastuut, tehtävät ja ammattiroolit toteutuvat tarkoituksenmukaisella tavalla. Toimivassa tiimissä työ on joustavaa ja sujuvaa sekä opitaan uutta. Tiimin jokaisella jäsenellä on vastuu pedagogiikan toteutumisesta ja toteuttamisesta joka päivä. Viikoittainen rakenteessa oleva tiimipalaveri mahdollistaa moniammatillisen tiimin yhteisen suunnittelun, arvioinnin ja ajatusten vaihdon.

Päiväkodin tiimillä on vastuu työn suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista ja kehittämisestä. Se vaatii yhteistä näkemystä esimerkiksi siitä, miten hoito, kasvatus ja opetus varhaiskasvatuksessa toteutetaan. Yhteiseen päämäärään sitoutumisen lisäksi tiimin jäseniltä vaaditaan kyseenalaistamisen taitoja, avointa kommunikaatiota, erilaisuuden hyödyntämisen taitoja, yhteisiä arvoja ja luottamusta toisiinsa. Tiimityössä työn tekemisestä ei olla enää vastuussa vain esihenkilölle vaan myös työtovereille. Tiimin jäseniltä vaaditaan oman ammatillisen osaamisen avaamista myös muiden tiimin jäsenten käyttöön ja omien toimintaperiaatteiden kriittistä arvioimista koko tiimin kehittymiseksi. Henkilöstön osaaminen lisääntyy myös koulutusten ja konsultointien avulla.

Hyvinkään vasulinjausten liitteessä ”Kohti varhaiskasvatuksen ammattilaisuutta” (löytyy tämän asiakirjan lopusta), määritellään varhaiskasvatuksen työntekijöiden ammatillisuus ja ammattilaisuus suhteessa lapsiin, huoltajiin, pedagogiseen toimintaan ja toimintakulttuuriin yleisesti. Lisäksi varhaiskasvatustyössä noudatetaan Hyvinkään Pelikirjan mukaisia pelitaitoja, Pelikirja löytyy Hyvinkään Pelikirja

Kohtaa, liity, vuorovaikuta, kannattele positiivisesti

Osana kevään 2025 Valssi-arvioinnin tuloksista laadittuja kehittämistoimenpiteitä valmisteltiin päiväkoteihin muistuke arjen perustoimintoihin liittyen: Kohtaa, liity, vuorovaikuta, kannattele positiivisesti. Esillä oleva kuvio muistuttaa arjen tilanteiden tärkeyttä lapsen kohtaamisessa.

KUVIO. Muistuke lapsen kohtaamiseen arjen tilanteissa.

3.2. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja, paikkoja, yhteisöjä, käytänteitä, välineitä ja tarvikkeita, jotka tukevat lapsen kasvua ja oppimista. Oppimisympäristöjä kehitetään siten, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa ja että ne tukevat lapsen terveen itsetunnon sekä sosiaalisten ja oppimisen taitojen kehittymistä.

Päiväkotiryhmän yhteisöllisyyttä tulee kehittää, sillä yhteisöllisyys tuo turvaa ja toiminnan lähtökohdaksi asetetaan lasten näkökulma. KOT-tiimin materiaali aiheesta: yhteisollisen-pkryhman-rakentaminen-diaesitys--aanet.pptx

Fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen oppimisympäristö

Oppimisympäristöjä rakennetaan fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen ulottuvuus huomioiden. Fyysisiä oppimisympäristöjä arvioidaan ja muokataan erilaisiin tarpeisiin ja toimintoihin lasten kanssa säännöllisesti. Psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön vaikuttaa paljon, miten aikuisten vuorovaikutus toimii. Positiivisen asenteen merkitys vuorovaikutukseen on suuri. Ryhmän pedagoginen toiminta (kasvatus, opetus ja hoito) on suunniteltu ja toteutettu niin, että se mahdollistaa yhdessä tekemisen, oppimisen ja jakamisen kokemukset arjen erilaisissa tilanteissa.

Fyysisen ympäristön turvallisuuden ja terveellisyyden arviointia tehdään yhdessä puhtauspalveluista vastaavien, tilapalvelun, työterveyshuollon ja työsuojelun kanssa.

Jokainen työntekijä on osaltaan vastuussa fyysisestä turvallisuudesta ja terveellisyydestä. Myös fyysisestä esteettömyydestä huolehditaan.

Kiusaamisen ehkäisemisen ja siihen puuttumisen suunnitelma

Lasten turvalliseen oppimisympäristöön vaikuttavat niin fyysiset tekijät ja yhdessä luodut säännöt kuin kiusaamisen, syrjinnän ja häirinnän ehkäisy ja niihin puuttuminen. Kiusaamisen ennalta ehkäisyyn tulee lapsiryhmissä paneutua esimerkiksi tukemalla vahvasti ryhmäytymistä ja lasten vertaissuhteita. Lapsille opetetaan turvataitoja sekä ohjataan oman kehon rajojen tunnistamista ja koskemattomuutta. Kiusaamisen, syrjinnän ja häirinnän ehkäisemisen kannalta lasten tunnetaitoja on tärkeää vahvistaa. Elokuusta 2025 alkaen kaikissa lapsiryhmissä on käytössä myös jokin tunnetaitomenetelmä tai –materiaali tunnekasvatuksen jatkuvan toteutuksen varmistamiseksi.

Yksikön toimintasuunnitelmassa kuvataan yksikön suunnitelma kiusaamisen ehkäisemiseen ja kiusaamiseen puuttumiseen sekä käytössä olevat tunnekasvatusmenetelmät/-materiaalit. Lapsiryhmäkohtaisesti kirjataan tarkennetut toimintatavat ryhmävasuun hyödyntäen Valas-lomaketta.

Lapsen lähiympäristö

Luonto ja liikkuminen ovat tärkeä osa hyvinkääläistä varhaiskasvatusta. Rakennettu ja rakentamaton ympäristö mahdollistavat leikin ja tutkimisen myös päiväkodin pihan ulkopuolella. Lähiliikuntapaikat, rakennetut luontopolut ja kaupunkiympäristö rikastuttavat lasten toiminta- ja oppimisympäristöjä.

Päiväkotien Tarinakartta on valmistunut Hyvinkään varhaiskasvatuksen juhlavuonna 2024. Silloin oli kulunut 100 vuotta päiväkotitoiminnan aloittamisesta Hyvinkäällä. Tarinakartta kertoo päiväkotien lähiympäristöstä ja hieman lähialueen historiasta. Lähiympäristö on osa lapsen oppimisympäristöä, jossa toteutetaan varhaiskasvatuksen tavoitteita ja lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa. Päiväkotien Linkki tarinakarttaan löytyy Hyvinkään varhaiskasvatuksen verkkosivuilta: Päiväkodit - Hyvinkään kaupunki.

Lapsille tarjotaan mahdollisuus tutustua lähiympäristöön ja luoda myönteinen suhde kotikaupunkiin, Hyvinkääseen. Lasten tulee saada tuntea olevansa osa ympäröivää yhteisöä ja kulttuuria. Hyvinkääläisten historiaan ja menneisyyteen voidaan tutustua sekä vierailla kulttuuriympäristön tarjoamissa kohteissa. Kulttuuriperintökasvatusta toteutetaan arjen eri tilanteissa.

Lasten saatavilla ja käytössä tulee olla riittävästi monipuolisia, ikätasoisia, pedagogisia ja turvallisia leikki- ja toimintavälineitä, ja niissä on huomioitava lasten yksilölliset tuen tarpeet ja mielenkiinnonkohteet. Teknologia on osa monipuolista ja lasta osallistavaa

oppimisympäristöä. Varhaiskasvatuksessa käytetään digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä tarkoituksenmukaisella tavalla.

3.3 Yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä tärkeää on varhaiskasvatushenkilöstön ammatillinen sensitiivisyys. Tavoitteena on, että huoltajat tulevat kuulluiksi ja kokevat olevansa osallisia lapsensa varhaiskasvatuksessa. Yhteistyö edellyttää henkilöstöltä aloitteellisuutta ja aktiivisuutta. Yhteistyössä huomioidaan perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Huoltajille annetut viestit ovat kannustavia ja lapsen kehitystä ja oppimista myönteisesti kuvaavia. Huoltajille annetaan mahdollisuuksia verkostoitua ja toimia yhdessä erilaisissa tilaisuuksissa; tämä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja antaa tukea henkilöstön työlle.

Huoltajien kanssa yhteistyötä tehdään arjen kohtaamisissa päivittäin. Tarvittaessa hyödynnetään tulkkauspalveluja tai muita viestinnän tukikeinoja molemminpuolisen ymmärryksen varmistamiseksi. Yhteistyön välineitä ovat myös lapsen vasu, sähköinen viestintä sekä erilaiset pienet kyselyt.

Lisäksi yhteistyötä tehdään mm. huoltajatilaisuuksien, perhetapahtumien ja juhlien merkeissä huoltajia kuullen. Vuosittaisen Valssi-kyselyn tulokset julkaistaan huoltajien nähtäväksi. Yhteistyö kuvataan tarkemmin ryhmävasussa, jossa sitä myös arvioidaan. Lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa yhteistyön merkitys huoltajien kanssa kasvaa (Luku 5: Lapsen tuki).

Monialainen yhteistyö

Monialaista yhteistyötä toteutetaan eri toimijoiden kesken huoltajien kanssa yhteisymmärryksessä. Näitä käytäntöjä määritellään yhdessä lasten ja perheiden palvelujen kanssa. Hyvinvointialueen asiantuntijoiden kanssa luodaan toimivat yhteistyörakenteet ja -käytänteet. Eri yhteistyömuodot ja niiden arvioinnin käytännöt täsmennetään yksikön toimintasuunnitelmaan. Lapsen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa monialaisen yhteistyön merkitys kasvaa (Luku 5: Lapsen tuki).

Muut yhteistyötahot

Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä monien paikallisten toimijoiden ja kulttuurilaitosten kanssa. Kunnallisten ja yksityisten varhaiskasvatuspalvelujen välillä tehdään yhteistyötä ja yhteistyön muodoista sovitaan toimintavuosittain.

4. Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan suunnittelu ja toteuttaminen

4.1. Pedagogisen toiminnan viitekehys

Pedagoginen toiminta on tietoista, suunnitelmallista ja tavoitteellista. Lähtökohtana ovat lasten kiinnostuksen kohteet ja tarpeet, kehittyvät valmiudet sekä oppimisen alueet. Toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus ja toiminnan avulla edistetään lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Suunnitelmallinen dokumentointi, arviointi ja kehittäminen ovat laadukkaan pedagogisen toiminnan edellytys.

Pedagogisen toiminnan suunnittelu, toteuttaminen ja arviointi tapahtuvat kaikissa varhaiskasvatuksen toimintamuodoissa ryhmävasun avulla.

Hyvinkäällä viisivuotiaille on valmisteltu havainnointilomake, jonka avulla viskareiden valmiuksia tarkastellaan ennen esiopetukseen siirtymistä ja havaintojen perusteella voidaan tehdä oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyjä esiopetusryhmiin. %-vuotiaiden havainnointilomake löytyy: Varhaiskasvatus Tarvittaessa viskareille voidaan tehdä myös suomen kielen kartoitus.

4.2. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Pedagogisella dokumentoinnilla tuotetaan tietoa lapsiryhmän toiminnasta sekä lapsen kehityksestä, ajattelusta, oppimisesta ja tarpeista. Lasten tiedot, taidot, kiinnostuksen kohteet ja tarpeet tulevat näkyviksi dokumentoinnin kautta ja ovat toiminnan suunnittelun pohjana. Pedagogisen dokumentoinnin avulla saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään työtapojen, oppimisympäristöjen, toiminnan tavoitteiden sekä menetelmien ja sisältöjen muokkaamisessa lasten kiinnostusta ja tarpeita vastaaviksi.

Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa lasten ja vanhempien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Suunnitelmallista pedagogista dokumentointia tarvitaan myös lapselle annettavan tuen tarpeiden arvioinnissa.

Pedagoginen dokumentointi ei ole vain lopputuotos, vaan tapa työskennellä lasten kanssa. Aikuinen havainnoi toimintaa ja arvioi työskentelyään sekä toiminnan ohessa että sen jälkeen. Ymmärrys kunkin lapsen tarpeista sekä tavoista toimia ja oppia edellyttää kasvattajilta johdonmukaista havainnointia ja dokumentointia.

Lapsen vasu ja ryhmävasu ovat merkittävä osa pedagogista dokumentointia. Esimerkkejä pedagogisesta dokumentoinnista ovat havainnointi, lasten haastattelut, lapsen oma kerronta, kuvaaminen, kirjaaminen ja henkilöstön itsearviointi. Lapset

kuvaavat omia kiinnostuksen kohteitaan sekä samalla tutustuvat digitaalisiin välineisiin ja niiden turvalliseen käyttöön. Varhaiskasvatuksen toimintaa tehdään näkyväksi huoltajille toiminnasta kertovilla valokuvilla, videoilla ja teksteillä.

Pidemmät projektit lasten kanssa suunnitelmineen ja arviointeineen kirjataan ryhmävasuun. Pedagoginen dokumentointi koostuu havainnoista, joita kasvattaja tekee lapsista ja heidän leikeistään ja toiminnastaan, niiden pohjalta kirjatuista tai kuvatuista dokumenteista sekä tiimissä tehdyistä tulkinnoista. Pidemmän aikavälin dokumentit ovat osa pedagogisen toiminnan arviointia, henkilöstön toiminnan itsearviointia sekä toimintakulttuurin kehittämistä.

4.3. Monipuoliset työtavat

Hyvinkäällä korostetaan toiminnallisia, luovuutta ja osallisuutta edistäviä työtapoja, jotka ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä moniaistinen taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Digitaalisia välineitä, sovelluksia ja ympäristöjä hyödynnetään toiminnassa. Myös pienten lasten kanssa kiinnitetään huomiota työtapojen monipuolisuuteen.

Varhaiskasvatuksen tehtävät ja tavoitteet sekä lasten vahvuudet ja tarpeet ohjaavat työtapojen valintaa. Monipuoliset työtavat ovat lapselle sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten vahvuuksia ja osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia toimintatapoja. Kasvattajat myös ohjaavat lapsia kokeilemaan ja käyttämään vaihtelevia työtapoja erikokoisissa ryhmissä ja itsenäisesti. Monipuoliset työtavat edellyttävät myös monipuolisia oppimisympäristöjä.

Kestävä elämäntapa huomioidaan taloudellisesti, sosiaalisesti, kulttuurisesti ja ekologisesti kestävillä työtavoilla. Erilaisilla valinnoilla ja toimilla ilmennetään vastuullista suhtautumista luontoon ja ympäristöön.

KUVIO. Kestävän elämäntavan osa-alueet

Kulttuuriperintökasvatus pyrkii synnyttämään vastuuntuntoa omasta ympäristöstä ja luo pohjaa laajemmalle vastuunotolle liittyen globaaleihin kysymyksiin ohjaten jokaista omilla ratkaisuillaan ja valinnoillaan vaikuttamaan ympäristön säästämiseen ja arvostamiseen.

4.4. Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä

Lapselle leikki on arvo itsessään; se tuottaa iloa, mielihyvää, riemua ja yhteisöllisyyttä. Leikissä mahdollistuu myös lasten toimijuus ja leikit saavat kuulua ja näkyä. Varhaiskasvatuksen tilat ovat aktiivisessa käytössä, ne kannustavat leikkimään ja liikkumaan ja niitä muokataan yhdessä lasten kanssa heidän ideoistaan ja kiinnostuksen kohteistaan käsin. Sallitaan lasten pitkäkestoisten leikkien ja projektien näkyminen ja oleminen. Tilat ja lähialueet laajenevat tarpeen mukaan leikkien maailmoiksi lapsiryhmää kiinnostavien teemojen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on turvata leikin edellytykset inklusiivisten periaatteiden mukaisesti, ohjata leikkiä sopivalla tavalla ja huolehtia siitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus olla osallisena yhteisissä leikeissä omien taitojensa ja valmiuksiensa mukaisesti.

Aikuisen merkitys lapsen ja ryhmän leikkitaitojen kehittymiseen on oleellista. Leikille tulee tehdä tietoisesti tilaa (päiväjärjestys, mahdollisuudet). Aikuisen esimerkki ja vaikutus ovat erilaisia leikin eri muodoissa/tyypeissä ja vaihtelee lapsen kehityksen eri vaiheissa. Aikuisen rooli leikissä vaihtelee havainnoijasta ohjaajan kautta toimijaan. Tuetussa leikissä aikuinen on läsnä leikeissä niin, että hän on lasten rinnalla ja käytettävissä. Aikuinen tukee ja rikastaa leikkiä sekä edistää lasten ideoita.

Leikin kehittyminen ja monipuolistuminen vaativat kasvattajan kasvatuksellista panosta ja ammattitaitoista ohjaamista, joka antaa tilaa lapsen omalle leikin kehittämiselle. Vallitsevan lastenkulttuurin tunteminen takaa, että aikuinen osallistuu mukaan leikkiin. Lasten leikkiä havainnoimalla aikuinen voi erottaa lasten aseman vertaissuhteissa, rakentaa lasten keskinäisiä suhteita ja vahvistaa yhteisöllisyyttä.

Lapsille mahdollistetaan leikit erilaisissa ryhmissä ja ympäristöissä joustavasti. Aikuisten toiminta on sukupuolisensitiivistä ja aikuinen huomioi lasten kiinnostuksen kohteet ja tarpeet yksilöllisesti.

Hyvinkäällä lasten yhteisöllisyys on kokemusta ryhmän jäsenyydestä sekä ryhmässä vaikuttamista, ystävyyttä ja jaettua emotionaalista yhteyttä.

4.5. Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen oppimisen alueita yhdistelevän ja soveltavan pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Kaikissa oppimisen alueissa hyödynnetään oppimisympäristöinä lähiluontoa, lähiliikuntapaikkoja, paikallisia kulttuurikohteita sekä digitaalisia ympäristöjä. Yhteistyötä tehdään liikunta-, kulttuuri-, yhdistys- ja vapaaehtoistoimijoiden kanssa.

KUVIO. Oppimisen alueet

Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Lisäksi vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin sekä kannustetaan tutustumaan monipuolisesti esim. kirjoitettuun kieleen ja erilaisiin ilmaisumuotoihin. Lasten kanssa keskustellaan ja tarinoidaan, riimitellään, loruillaan, luetaan runoja, satuja ja tarinoita, tutustutaan erilaisiin teksteihin ja tuetaan monipuolisesti kielellistä ilmaisua. Päiväkodeissa hyödynnetään Opetushallituksen Lukeva varhaiskasvatus –materiaaleja, josta lisätietoa: Lukeva varhaiskasvatus | Opetushallitus.

Kehittyvät kielelliset taidot avaavat lapsille uusia vaikuttamisen keinoja, mahdollisuuksia osallisuuteen ja aktiiviseen toimijuuteen. Vuorovaikutuskokemusten merkitys lapsen kokonaiskehitykselle on suuri.

Monikielisyyden ja suomen kielen oppimisen tukena Hyvinkäällä on käytössä KieliPeda-työväline, jonka ohjeet löytyvät: Yleinen | Kieli-, Kulttuuri- ja Katsomuskasvatus.

Kielitietoisessa oppimisympäristössä henkilökunta: - on tietoinen omasta kielellisestä mallistaan/puhutusta kielestään - sanoittaa asioita ja tekemistä selkeästi, mutta kuitenkin monipuolisesti - huomioi päivittäiset ruokailu-, pukemis- ym. tilanteet hyvinä vuorovaikutushetkinä

- muistaa kielen käyttäjien monta roolia: kieltä käytetään kysymiseen, vastaamiseen, kommentointiin, tunteiden ilmaisuun, keskusteluun, kertomiseen
- tutustuu yhdessä lasten kanssa ryhmän lasten käyttämiin kieliin
- vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin (ennalta ehkäisevä vaikutus, suomen kielen oppiminen, kuntoutuksen tuki)
- käyttää ryhmässä puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja kaikkien lasten kanssa parantamaan kaikkien vuorovaikutustilanteiden laatua

Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksessa tuetaan tavoitteellisesti lasten musiikillisen, kuvallisen, sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustutetaan lapsia eri taiteenaloihin hyödyntäen erilaisia työtapoja, oppimisympäristöjä sekä hyvinkääläistä kulttuuritarjontaa. Lasta tuetaan tunteiden ja ajatusten ilmaisemisessa hyödyntäen eri taidemuotoja.

Lapsille tarjotaan monipuolisia kokemuksia ja vahvistetaan kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin, kuvataiteisiin ja visuaaliseen sekä kielelliseen kulttuuriin. Lapsille annetaan mahdollisuuksia moniaistiseen kehölliseen kokemiseen, liikuntaan, tanssiin, ilmaisuun ja viestintään erilaisten leikkien, harjoitusten ja toiminnan avulla. Lasten taito- ja taidekasvatuksessa tulee huomioida sekä lasten että taiteen kulttuurinen moninaisuus.

Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksessa kehitetään lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön moninaisuutta ja harjoitellaan siinä toimimista. Lasten kanssa tutustutaan paikalliseen kulttuuriympäristöön ja sen historiallisiin kerrostumiin avartaen heidän kokemusmaailmaansa. Hyvinkään kulttuuriympäristö metsineen ja puistoineen sekä kulttuurilaitosten tarjoamat palvelut toimivat monipuolisina oppimisympäristöinä. Lapsille tarjotaan moniaistisia kokemuksia ja elämyksiä taiteesta ja kulttuurista ja luodaan kulttuureja ja ympäristöä arvostava asenne. Museokeskus Taika, Lasten ja nuorten taidekeskus, Suomen Rautatiemuseo ja Hyvinkään kirjasto ovat suositeltavia vierailukohteita toimintakauden aikana. Yhteistyötä toteutetaan sovitusti myös muiden hyvinkääläisten kulttuurintuottajien sekä paikallisyhdistysten kanssa. Paikalliskulttuuriin ja kulttuuriympäristöön tutustumisessa voidaan hyödyntää Mun Hyvinkääni -hankkeessa tuotettua materiaalia: Mun Hyvinkääni - Hyvinkään kaupunki).

Varhaiskasvatuksessa mediakasvatuksen tehtävänä on tukea lasten mahdollisuuksia toimia aktiivisesti ja ilmaista itseään yhteisössään. Lasten kanssa tutustutaan eri medioihin ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti turvallisissa ympäristöissä. Lasten elämään liittyvää mediasisältöä ja sen todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla harjoitellaan kehittyvää lähde- ja mediakriittisyyttä. Lapsia

ohjataan käyttämään mediaa vastuullisesti ottaen huomioon oma ja toisten hyvinvointi. Mediassa esiintyviä teemoja voidaan käsitellä lasten kanssa esimerkiksi liikunnallisissa leikeissä, piirtämällä tai draaman keinoin. Toiminnassa voidaan hyödyntää mm. Uudet Lukutaidot- hankkeessa valmistettuja ideakortteja, joissa on käytännön vinkkejä lasten kanssa toteutettaviksi, materiaalia löytyy: Yleinen | Varhaiskasvatuksen virtuaalinen koulutustori.

Sosiaalisen kestävyyden näkökulmasta kasvatuksen avulla ohjataan lapsia muodostamaan omia mielipiteitään ja arvioimaan kriittisesti vallitsevia ajattelu- ja toimintatapoja sekä toimimaan eettisesti kestävällä tavalla. Päiväkodissa mietiskellään, ihmetellään ja kummastellaan. Mietityttävistä kysymyksistä on mielenkiintoista jutella muiden kanssa. Yhdessä ajatellen kehittyvät oman ajattelun, ajatusten sanoittamisen ja muiden kuuntelemisen taidot.

Lasten eettisen ajattelun taitoja tuetaan. Ihmisten keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä edistetään eri katsomuksia kohtaan sekä tuetaan lasten kulttuuristen ja katsomuksellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatus on yleissivistävää ja ensisijaisesti tutustutaan lapsiryhmässä läsnä oleviin katsomuksiin, joihin kuuluu myös uskonnottomuus. Lasten ihmettelylle ja kysymyksille, moninaisille juhlille, arjen kohtaamisille ja vuoropuhelulle annetaan tilaa. Oppimisympäristöä voidaan laajentaa tutustumalla esimerkiksi eri katsomusyhteisöihin. Katsomusyhteisöt voidaan nähdä yhteistyökumppanina sekä monipuolisten oppimisympäristöjen tarjoajina varhaiskasvatuksessa. Katsomusyhteisöjen kanssa tehtävän yhteistyön tulee olla aina pedagogisesti perusteltua, ikätasoista ja osana varhaiskasvatuksen tavoitteita. Katsomusyhteisöissä voidaan tutustua uskonnollisiin ja katsomuksellisiin tapoihin sekä esimerkiksi esineistöön, musiikkiin ja arkkitehtuuriin, mutta toiminta ei sisällä uskonnon harjoittamista. Erilaisiin katsomusyhteisöihin on mahdollista tutustua myös virtuaalisesti. Katsomuskasvatuksesta löytyy lisää tietoa: Yleinen | Kieli-, Kulttuuri- ja Katsomuskasvatus.

Hyvinkään seurakunnan ja kaupungin sivistystoimen välillä on tehty yhteistyösopimus, jonka liitteenä on seurakunnan toimintatarjotin yhteistyöhön (Hyvinkään vasulinjausten liite, joka löytyy: Varhaiskasvatus).

Mielenkiintoa suunnataan historiallisiin asioihin, nykyisyyteen ja hyvän tulevaisuuden rakentamiseen. Lapsia kasvatetaan ymmärtämään, että ihmiset ovat erilaisia, mutta samanarvoisia. Lasten kanssa harjoitellaan kehittyvää medialukutaitoa, hyviä tapoja ja toisen hyvää kohtaamista.

Ryhmiin lainattavat Kiekuva- sekä Katsomuskasvatus-salkut tarjoavat monipuolista ja laadukasta materiaalia henkilöstön työn tueksi. Lisäksi toimintaa tukevat kieleen,

kulttuuriin ja katsomuksiin liittyvät Kieku-kahvilat. Kieli- ja kulttuuriopettajat voivat vierailla tarvittaessa myös esim. yksiköiden pedagogisissa tiimeissä keskustelemassa kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin liittyvistä teemoista.

Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksessa lapsille annetaan valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Lapsille tarjotaan myös oivaltamisen ja oppimisen iloa. Lasten luontosuhdetta ja vastuullista toimimista ympäristössä vahvistetaan sekä ohjataan heitä kohti kestävää elämäntapaa. Lasta kannustetaan tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Ympäristökasvatus sisältää kolme ulottuvuutta: oppiminen ympäristössä, oppiminen ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta.

Lähiluonto sekä rakennettu ympäristö ovat sekä oppimisen kohteita että oppimisympäristöjä. Luonnossa ja rakennetussa ympäristössä retkeily sekä ympäristön tutkiminen ovat tärkeä osa varhaiskasvatusta. Myönteisten kokemusten kautta lapsi oppii nauttimaan luonnosta ja lähiympäristöstä ja hänen ympäristösuhteensa vahvistuu.

Luonnon ilmiöitä havainnoidaan eri aistein ja eri vuodenaikoina. Niistä keskustellaan ja niitä tutkitaan. Samalla opetellaan ympäristöön liittyvien käsitteiden käyttöä. Eri kasvi- ja eläinlajien tunnistamisen harjoitteleminen vahvistaa luonnon tuntemusta. Lasten kanssa opetellaan etsimään tietoa heitä kiinnostavista asioista.

Luonto voi olla myös esteettisen kokemisen ja rauhoittumisen paikka. Lapsia ohjataan kunnioittamaan luontoa, sen kasveja ja eläimiä. Ympäristökasvatuksella edistetään kestävään elämäntapaan kasvamista sekä siinä tarvittavien taitojen harjoittelemista. Näitä käytännön taitoja ovat esimerkiksi roskaamaton retkeily, kohtuullisuuden ja säästäväisyyden opettelu, ruokailuun liittyvä vastuullisuus, energian säästäminen sekä jätteiden vähentäminen esimerkiksi kierrätyksen, tavaroiden korjaamisen ja uudelleenkäytön avulla.

Hyvinkää on kaupunkina sitoutunut toteuttamaan kestävää elämäntapaa ja on tärkeää, että lapset kokevat voivansa omilla teoillaan vaikuttaa kestävään elämäntapaan ilman, että heidän tarvitsee kantaa lapsina liian suurta vastuuta siitä.

Lasten kanssa tutustutaan kulttuuriperintöömme arjen eri tilanteissa ja toimissa mm. perinteisin laululeikein ja tarinoin sekä tuomalla esille perinteitä, traditioita ja historiaa. Hyvinkään kulttuuriympäristöön tutustuminen lisää lasten tietoisuutta kotiseudustaan Hyvinkäällä ja antaa mahdollisuuden kiinnittyä ympäristöön ja yhteisöön. Lasten mielenkiintoa suunnataan menneeseen, tarkastellaan nykyisyyttä ja pohditaan tulevaisuutta tukien lapsen oman identiteetin kehitystä ja uuden kulttuurin luomista.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä vahvistetaan myönteistä suhtautumista matematiikkaan. Matemaattisen ajattelun eri

vaiheissa oleville lapsille tarjotaan oivaltamisen ja oppimisen iloa. Varhaiskasvatuksen arjessa kiinnitetään lasten kanssa huomiota ympäristöstä löytyviin muotoihin, määriin ja muutoksiin. Lapsille tarjotaan myös mahdollisuuksia luokitella, vertailla ja asettaa järjestykseen asioita ja esineitä. Nämä kehittävät myös lasten ohjelmoinnillista ajattelua.

Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tilan ja tason hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan kappaleita ja muotoja sekä leikkimään niillä. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Aikakäsitettä avataan esimerkiksi vuorokauden- ja vuodenaikoja havainnoimalla.

Teknologiakasvatuksen tavoitteena on kannustaa lapsia tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan. Lapsille tarjotaan mahdollisuuksia toteuttaa omia ideoitaan esimerkiksi rakennellen eri materiaaleista sekä kokeilla eri laitteiden toimintaa. Toiminnassa voidaan hyödyntää lähiympäristön teknologisia ratkaisuja, esimerkiksi leluja ja muita arjen teknologisia ratkaisuja ja tutkia niiden toimintaperiaatteita. Erityistä huomiota kiinnitetään koneiden ja laitteiden turvalliseen käyttöön. Lapsia ohjataan havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja arjessa esiintyviä teknisiä ratkaisuja. Tavoite on, että lasten omakohtaisten kokemusten myötä lapsille herää ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa.

Hyvinkäällä on hankkeissa tuotettua materiaalia digipedagogiikkaan ja käytössä on myös lapsiryhmiin lainattavat media- ja ohjelmointiboksit. Lisää tietoa digipedagogiikasta: Yleinen | Varhaiskasvatuksen virtuaalinen koulutustori.

Kasvan, liikun ja kehityn

Varhaiskasvatuksessa luodaan pohjaa lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle yhdessä huoltajien kanssa. Tämä osa-alue tukee erityisesti itsestä huolehtimisen ja arjen taitoihin liittyvää laaja-alaista osaamista. Lapsia innostetaan liikkumaan monipuolisesti sekä kokemaan liikunnan iloa. Lasten kehontuntemusta ja -hallintaa sekä motorisia perustaitoja kehitetään. Lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään sekä henkilökohtaisesta hygieniastaan tuetaan. Hyvinkäällä noudatetaan omaa Hyvinkään varhaiskasvatuksen liikunnan suunnitelmaa (Hyvinkään vasulinjausten liite, joka löytyy: Varhaiskasvatus), joka korostaa liikuntaa päivittäisessä toiminnassa lasten omaehtoisena toimintana. Lisäksi noudatetaan Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksia (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2016, Iloa, leikkiä ja yhdessä tekemistä - varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset) sekä valtakunnallista varhaiskasvatuksen liikkumis- ja hyvinvointiohjelmaa Liikkuva varhaiskasvatus, Liikkuva varhaiskasvatus - Liikkumisen iloa lapsille. Kaupungin liikuntapalvelujen kanssa tehdään yhteistyötä.

Ekologisen kestävyyden näkökulmasta tehdään retkiä lähiluontoon ja kaupungin rakennettua ympäristöä hyödynnetään aktiivisesti sekä oppimisen kohteena että oppimis- ja leikkiympäristöinä.

Lasten myönteistä suhtautumista ruokaan ja syömiseen edistetään sekä tuetaan monipuolisia ja terveellisiä ruokatottumuksia. Ruokalistat sisältävät niin suomalaisia perinneruokia kuin uudempiakin ruokalajeja. Ruokakasvatuksessa tehdään yhteistyötä ateriapalveluiden kanssa. Vuonna 2018 julkaistut varhaiskasvatuksen ruokailusuositukset (Terveyttä ja iloa ruoasta - varhaiskasvatuksen ruokailusuositus) sekä vuonna 2024 julkaistut kansalliset ravitsemussuositukset Kestävää terveyttä ruoasta otetaan huomioon ruokailua ja ruokakasvatusta suunniteltaessa. Taloudellisen kestävyyden näkökulmasta opetellaan kohtuullisuutta ja säästeliäisyyttä, sekä hankintojen vastuullisuutta.

Lasten terveydellisiin asioihin kiinnitetään huomiota, mm. riittävän levon merkitys. Lasten kanssa opetellaan turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa.

4.6. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Äidinkieleltään ruotsinkielisten lasten varhaiskasvatuspolku on samanlainen kuin äidinkieleltään suomenkielisten. Hyvinkäällä on mahdollista opiskella ruotsiksi varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa sekä perusopetuksen alaluokilla.

Lasten kielellistä osaamista sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä tuetaan monipuolisesti varhaiskasvatuksen arjessa. Lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin herätellään ja lapsiryhmässä läsnä oleviin kieliin tutustutaan. Lapsia rohkaistaan ja kannustetaan käyttämään osaamiaan kieliä. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuus käyttää ja omaksua suomen kieltä.

Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehitetään inklusiivisuuden periaatteiden mukaisesti: kulttuurien ja kielten merkitys ymmärretään ja niitä arvostetaan. Erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan myös uusia tapoja toimia yhdessä. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävää kehitystä. Varhaiskasvatus myös tukee osaltaan lapsen kotoutumista lähiyhteisöön ja suomalaiseen yhteiskuntaan.

Hyvinkään varhaiskasvatuksessa toimii kieli- ja kulttuuriopettajia (kiekuopettaja), jotka konsultoivat ja tukevat henkilöstöä kieliin, kulttuureihin ja katsomuksiin liittyvissä asioissa. He myös tukevat henkilöstöä lasten suomen kielen opetuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kiekuopettaja on tarvittaessa mukana monialaisessa sekä huoltajien kanssa tehtävässä yhteistyössä.

Kaksikielinen varhaiskasvatus

Hyvinkäällä voidaan järjestää kaksikielistä ja vieraskielistä varhaiskasvatusta kielisuihkuna, kielikylpynä tai muuna laajamittaisena kaksikielisenä varhaiskasvatuksena. Näiden toimintamuotojen järjestäminen perustuu kunnan erillisiin päätöksiin ja linjauksiin.

Kielisuihkussa vieraan kielen osuus toiminnasta on enintään 25 %. Kielikylvyssä toiminta toteutetaan pääosin vieraalla kielellä, ja laajamittaisessa kaksikielisessä varhaiskasvatuksessa vähintään 50 % toiminnasta tapahtuu muulla kuin lapsen ensisijaisella kielellä.

Toiminta muodostaa pedagogisesti eheän kokonaisuuden, jossa aikuiset mallintavat kielen käyttöä ja lasten yksilölliset kielitaustat ja kielitaidon tasot huomioidaan.

Kaksikielinen ja vieraskielinen varhaiskasvatus on erillinen pedagoginen painotus, jonka tavoitteena on tukea lasten monikielisyyden kehittymistä, kielellistä uteliaisuutta ja valmiuksia toimia monikielisessä ympäristössä. Toimintaan hakeutuminen perustuu huoltajan valintaan sekä toiminnan järjestämisedellytyksiin.

Hyvinkäällä järjestetään myös ruotsinkielistä varhaiskasvatusta lapsille, joiden opetuskieli on ruotsi. Ruotsinkielinen varhaiskasvatus järjestetään valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden ja paikallisten vasulinjausten mukaisesti osana Hyvinkään varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

5. Lapsen tuki

5.1. Tuen järjestämistä ohjaavat periaatteet ja vastuut

Varhaiskasvatus on lasten kehitystä ja oppimista tukevaa tavoitteellista ja suunnitelmallista toimintaa, jota arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Pedagoginen toiminta on kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostama kokonaisuus, jonka ytimessä on moninainen vuorovaikutus lasten ja kasvattajien välillä sekä lasten välisten suhteiden tukeminen. Lapsella on oikeus varhaiskasvatukseen ja elinikäiseen oppimiseen. Hyvin suunniteltu, pedagogiikkaan perustuva, sopivasti haastava ja lapsia kiinnostava toiminta tuottaa onnistumisen iloa ja innostaa oppimiseen.

Laadukas inklusiivinen peruspedagogiikka on varhaiskasvatuksen tuen perusta ja vastaa kaikkien lasten erilaisiin tarpeisiin (Luku 3: toimintakulttuuri). Se on valmiutta vastata lasten moninaisuuteen pedagogisen toiminnan tasolla. Varhaiskasvatuksen toiminnan keskeinen periaate on lapsen kasvun, kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistäminen. Lähtökohtana on kunkin lapsen ja lapsiryhmän moninaiset vahvuudet sekä

hyvinvointiin, kehitykseen ja oppimiseen liittyvät tarpeet, mitkä kuvataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa ja huomioidaan ryhmävasussa.

Lapsen oikeus tukeen

Varhaiskasvatuksen yhtenä tavoitteena on tunnistaa lapsen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea. Varhaiskasvatuksessa tuki rakentuu lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisesta sekä yhteisöllisistä ja oppimisympäristöihin liittyvistä ratkaisuista.

Lasten hyvinvointia edistävän kehityksen ja oppimisen tukemisessa on tärkeää, että lapsesta aidosti välitetään, uskotaan lapsen mahdollisuuksiin sekä vahvistetaan lapsen myönteistä käsitystä itsestään. Inklusiivisessa varhaiskasvatuksessa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönä ja yhteisön jäsenenä. Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus saada tukea ja tuki toteutetaan osana varhaiskasvatuksen toimintaa inklusiivisten periaatteiden mukaisesti.

Oikea-aikaisella, yksilöllisesti kohdennetulla ja lapsen tarpeiden mukaisella tuella ehkäistään myös ongelmien kasvamista ja monimuotoistumista sekä riskiä syrjäytyä.

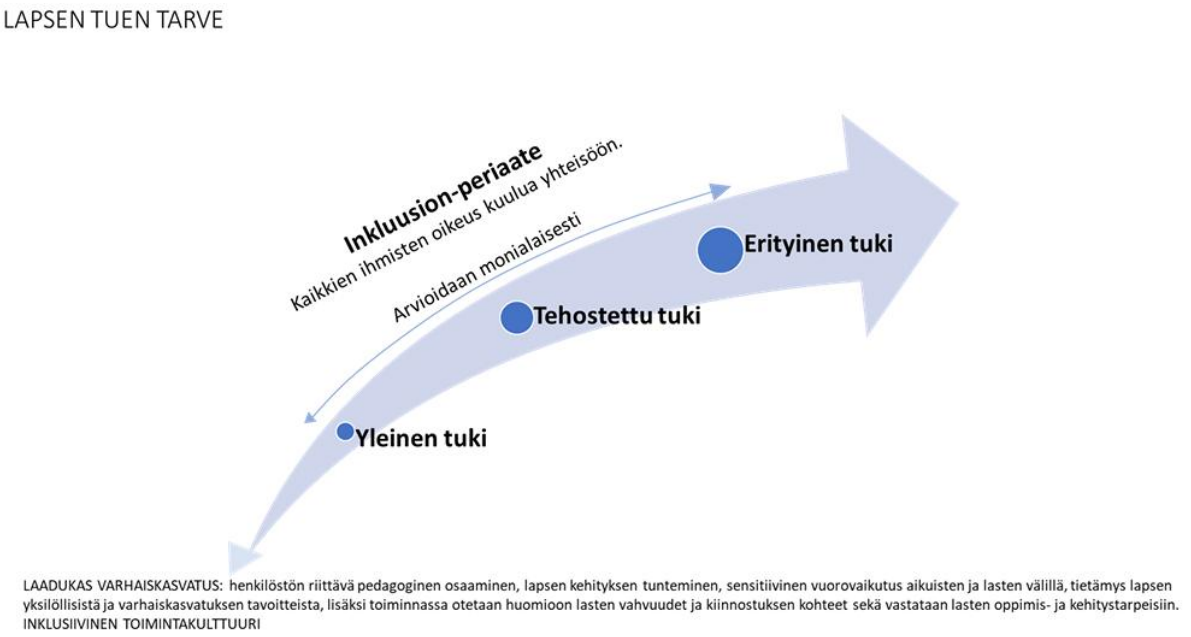
Lapsen tuen tarpeen arviointi, tuen antaminen sekä toimintakulttuurin ja toimintatapojen kehittäminen kuuluvat koko henkilöstölle heidän koulutuksensa, työnkuviensa ja vastuidensa mukaan.

Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa osana laadukasta pedagogista toimintaa

Tuen tarpeen tunnistaminen edellyttää tietämystä lapsen vahvuuksista, mielenkiinnon kohteista ja tarpeista sekä lapsen yksilöllisistä ja varhaiskasvatuksen tavoitteista. Lapselle määritellään tapauskohtaisesti sopivin tuen taso ja tuen muodot tuen antamisen periaatteiden mukaisesti, mikäli laadukas pedagogiikka ei vastaa lapsen tarpeisiin. Tuen yksilöllisyyden, intensiivisyyden ja erityisyyden kasvu on perusteena siirtyä tuen tasolta toiselle. Kunkin tuen tason sisään rakentuu varsin laaja kirjo lapsia, joilla on erilaisia tuen tarpeita. Huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön rinnalla yhteistyössä on varhaiskasvatuksen asiantuntijoita ja tarvittaessa edetään laajempaan monialaiseen yhteistyöhön.

Lapsen vaikeuksia ehkäistään ennalta pedagogisilla järjestelyillä ja erilaisilla työtavoilla. Varhaiskasvatuksen säännönmukainen ja toistuva rytmi luo ennustettavuutta, mikä näkyy lapsen toiminnassa. Yksilöllisen ja yhteisöllisen tuen perusta on pedagogisessa toiminnassa, vuorovaikutuksessa sekä oppimisympäristöjen ja työtapojen

muokkaamisessa. Tavoitteet asetetaan pedagogiselle toiminnalle ja arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin ja pedagogiikan toteutumiseen. Kasvattajat suunnittelevat ja rakentavat oppimisen ja harjaantumisen mahdollisuuksia lapsiryhmän arkeen vahvistaen lapsen osallisuuden ja onnistumisen kokemuksia. Lapsen tuen tarpeet muuttuvat tukitoimien sekä lapsen harjaantumisen ja oppimisen myötä.

KUVIO. Vahvuudet huomioiva tuki vähenee tai kasvaa lapsen tilanteen mukaan; tarpeet muuttuvat harjaantumisen, oppimisen ja tukitoimien myötä.

Pedagogisen toiminnan moniammatillisuus

Hyvinkäällä henkilöstön yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa on jo yleisen tuen vaiheessa suotavaa lapsen kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämisen, sekä ongelmien kasvamisen ja monimuotoistumisen ehkäisyn kannalta. Varhaiskasvatuksen psykologi on tarvittaessa mukana lapsen tuen tarpeen arvioinnissa.

Lapsen kielen kehitykseen liittyvää suomen/ruotsin kieleen tutustumista ja opettelua ei tule rinnastaa varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen, vaan se järjestetään tavoitteellisesti ja pedagogisesti suunniteltuna toimintana osana lapsiryhmän arkea. Hyvinkäällä käytetään KieliPeda -työvälinettä toiminnan suunnittelun ja arvioinnin pohjana, tarvittaessa kieli- ja kulttuuriopettajan tuella (luku 4.6 kieli ja kulttuuri). Suomen kielen oppimisen mahdollistaminen on osa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista; osin siihen voi liittyä myös lapsen tuen tarpeeseen vastaamista.

Moniammatillisen yhteisöllisen toiminnan tavoitteena on mahdollisimman vahva asiantuntijuus lapsen ja lapsiryhmän kehityksen tukena. Laaja ammattiosaaminen ja asiantuntemus mahdollistavat ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen. Yhteisöllinen toiminta tukee vahvasti myös lapsen yksilöllisen tuen toteutumista ja nivoutumista

arkeen. Yhteisöllinen toiminta edellyttää sitoutumista sovittuihin toimintatapoihin ja tavoitteisiin.

5.2. Yhteistyö tuen aikana

Varhaiskasvatus järjestetään yhteistyössä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa sekä tarvitsemaansa tukea. Lapsen tuki edellyttää toimivia paikallisia yhteistyörakenteita ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittämistä.

Lapsen ja huoltajan kanssa tehtävä yhteistyö

Hyvinkäällä huoltajan ja varhaiskasvatuksen henkilöstön jaettu tieto lapsesta ja hänen tarpeistaan on lähtökohta varhaisen ja riittävän tuen antamiseen. Huoltajan kanssa keskustellaan lapsen oikeudesta tukeen, tuen järjestämisen keskeisistä periaatteista sekä lapselle annettavasta tuesta ja tuen toteuttamisen muodoista. Huoltajan aloitteet, näkemykset ja mielipiteet ovat oleellisia yhteistyön ja luottamuksen rakentamiseksi lapsen asioissa. Lapsi osallistuu yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, ikäänsä ja kehitysvaiheeseensa sopivalla tavalla. Lasta kuullaan ja hänen mielipiteensä huomioidaan.

Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee hyvinvointiin, kehitykseen tai oppimiseen liittyviä haasteita tai tuen tarvetta. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Tarvittaessa keskusteluissa käytetään tulkkia. Lähtökohtaisesti lapsen kasvun ja oppimisen tuki arvioidaan, suunnitellaan ja järjestetään huoltajan ja lapsen kanssa yhteisymmärryksessä. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltaja ei sitoutuisi yhteistyöhön.

Monialainen yhteistyö

Monialainen yhteistyö toteutetaan niin, että huoltaja on siitä tietoinen. Yhteistyölle luodaan selkeät rakenteet huoltajien kanssa. Hyvinkäällä lapsen ja huoltajan kanssa yhteistyössä voi toimia lapsiryhmän henkilöstön lisäksi myös varhaiskasvatuksen KOT-tiimin työntekijät eli kieli- ja kulttuuriopettaja, psykologi ja konsultoiva varhaiskasvatuksen erityisopettaja. Tehostetussa ja erityisessä tuessa yhteistyö erityisopettajan ja muiden asiantuntijoiden kanssa korostuu lapsen kasvun ja oppimisen tuen järjestämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus.

On tärkeää, että paikalliset lasten ja perheiden palvelut muodostavat tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden lapsen tuen järjestämisessä. Hyvinkäällä

terveys- ja sosiaalipalveluiden kanssa noudatetaan sovittuja yhteistyörakenteita ja työnjakoa. Lapsen vasun laatimisen yhteydessä monialainen yhteistyö voi toteutua osin myös lapsesta tehdyillä kirjallisilla lausunnoilla.

Varhennettu oppivelvollisuus ja siihen liittyvä yhteistyö

Lapsi voi oppimiskykyyn vaikuttavan vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi tarvita oppivelvollisuuden varhentamista. Varhennetun oppivelvollisuuden päätöksen saaneen lapsen oppivelvollisuus alkaa esiopetuksessa sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Lapsella on oikeus saada esiopetusta myös varhennettua oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi esiopetukseen 5-vuotiaana.

Varhaiskasvatuksesta ohjataan huoltajat hakemaan varhennettua oppivelvollisuutta. Päätös varhennetusta oppivelvollisuudesta tehdään varhaiskasvatuspalveluissa yhteistyössä perusopetuksen kanssa. Varhennetun oppivelvollisuuden tarkempi kuvaus löytyy Hyvinkään lapsen tuen oppaasta.

5.3 Tuen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa

Tuen tasot

Yleinen tuki

Lapsella on oikeus saada hänen yksilöllisen kehityksensä, oppimisensa tai hyvinvointinsa edellyttämää yleistä tukea heti tuen tarpeen ilmettyä osana varhaiskasvatuksen perustoimintaa. Yleinen tuki muodostuu yksittäisistä tuen muodoista kuten pedagogisista ratkaisuista ja tukitoimista, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleinen tuki kirjataan sanallisesti lapsen vasuun.

Yleinen tuki ei edellytä tutkimuksia tai hallintopäätöksen antamista. Vain jos yleiseen tukeen liittyy tukipalveluja, niistä tehdään hallintopäätös ja tällöin lapsen vasuun laitetaan merkintä yleisestä tuesta.

Hyvinkäällä tukitoimenpiteiden suunnittelu ja toteuttaminen aloitetaan lapsiryhmässä, kun tuen tarve on huomattu varhaiskasvatuksen opettajan ja muun henkilöstön yhteistyössä. Lapsen kehityksen ja oppimisen vahvuudet, tuen tarpeet ja tukimuodot kuvataan lapsen vasussa. Etenkin lapsen tuen jatkuessa tuen riittävyyden, toteutumisen ja vaikuttavuuden arviointiin kutsutaan erityisopettaja ryhmään ja yhteiseen keskusteluun huoltajan kanssa.

Tehostettu tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti ja yhteisöllisesti suunniteltuna tehostettuna tukena, kun yleinen tuki ei riitä. Tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tukea annetaan lyhytkestoisesti tai pidempään jatkuvana lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Tehostetun tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Hyvinkäällä tehostettu tuki edellyttää henkilöstön erityispedagogisen osaamisen vahvistamista ja monialaista yhteistyötä (veo). Tehostetun tuen suunnittelua ja toteuttamistapoja lisätään tavoitteellisemmin kuin aiemmin. Arvioinnin ja dokumentoinnin merkitys korostuu. Lapsen tarvitsema tuki, tukitoimet sekä niiden toteuttaminen ja vaikutukset kirjataan lapsen vasuun. Tukitoimenpiteiden vaikutusta seurataan arjessa ja arvioidaan säännöllisesti. Arvioinnin ja sen pohjalta tapahtuvan suunnittelun on hyvä perustua riittävän monialaiseen asiantuntemukseen etenkin silloin, kun lapsi tarvitsee vahvaa, intensiivistä ja useita yksilöllisiä tehostetun tuen tukimuotoja sekä arvioitaessa onko erityisen tuen tarvetta. Hyvinkään varhaiskasvatuksessa tehostettua tukea tarvitsevat lapset ovat pääsääntöisesti lähipäiväkodin lapsiryhmässä.

Palvelusetelipäiväkodeissa toimii oma erityisopettaja ja kunnan kveo kutsutaan arvioimaan lapsen tuen tarvetta siinä vaiheessa, kun yleisen tuen toimenpiteitä on arvioitu ja ne vaikuttavat riittämättömiltä. Kveon arvion mukaan joko jatketaan yleisellä tuella tai edetään tehostettuun tukeen.

Erityinen tuki

Varhaiskasvatuksessa lapselle on annettava tukea yksilöllisesti suunniteltuna erityisenä tukena, kun yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Tarvittaessa tuki voidaan aloittaa suoraan erityisen tuen tasolla. Erityistä tukea voidaan antaa vammasta, sairaudesta, kehityksen viivästymisestä tai muusta, merkittävästi toimintakykyä alentavasta lapsen oppimisen ja kehityksen tuen tarpeesta johtuen.

Erityinen tuki muodostuu useista tuen muodoista ja tukipalveluista ollen jatkuvaa ja kokoaikaista. Erityisen tuen antamisesta tehdään hallintopäätös.

Hyvinkäällä erityinen tuki edellyttää henkilöstön erityispedagogisen osaamisen vahvistamista ja moniammatillista asiantuntemusta. Erityisopettajat huolehtivat, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista olemalla sovitusti mukana lapsen erityisen tuen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Tuki edellyttää laajempaa monialaista yhteistyötä, arviointia ja suunnittelua myös esim. terveyden- ja sosiaalihuollon asiantuntijoiden kanssa. Hyvinkään varhaiskasvatuksessa erityistä tukea tarvitsevat lapset ovat lähipäiväkodin lapsiryhmässä tai lapsi voidaan sijoittaa myös pienennettyyn ryhmään.

Tuen muodot

Tuen pedagogisten, rakenteellisten ja hoidollisten toimintatapojen tulee olla lapsen edun ja tuen tarpeen mukaisia, ja niissä käytetään paikallista ja tapauskohtaista harkintaa. Tuen muodoista otetaan käyttöön lapsen tarvitsemat tukimuodot ja toimintatavat hyvinvoinnin, oppimisen ja osallisuuden takaamiseksi.

Lapsiryhmää muodostettaessa huomioidaan tukea tarvitsevien lasten vahvuudet ja tuen tarve ja se, että varhaiskasvatukselle asetetut tavoitteet voidaan ryhmässä saavuttaa. Varhaiskasvatuksen työtapoja ja oppimisympäristöjä muunnellaan lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tukitoimet suunnitellaan tavoitteellisesti ja pedagogisesti niin, että lapsen osallisuus, oikeus oppia ja toimia osana vertaisryhmää toteutuvat. Tuen muotoja käytetään eri tuen tasoilla lapsen tarpeen mukaisesti osana varhaiskasvatuksen päivittäistä toimintaa.

Pedagogiset tuen muodot

Pedagogisiin tuen muotoihin kuuluvat varhaiskasvatuksen toiminnan suunnittelu, havainnointi, dokumentointi ja arviointi, jotta lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään ja yhteisön jäsenenä. Lapsen yksilöllisistä tarpeista nousevia pedagogisia tai erityispedagogisia menetelmiä voidaan suunnitella, soveltaa ja toteuttaa lapsiryhmän yhteisenä toimintana, eri tavoin muodostetuissa pienryhmissä tai yhden lapsen kanssa. Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutus- ja kommunikointitavat. Lapsen tarpeisiin vastaaminen edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä yhteisiä ja johdonmukaisia pedagogisten ja erityispedagogisten työtapojen ja menetelmien käyttöä.

Pedagogisen tuen muotoja ovat varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut ja käytänteet. Hyvinkäällä on käytössä esimerkiksi oppimisympäristöjen muokkaaminen, lapselle selkeän ja ennakoitavan päivärytmin luominen, kuvien käyttö kommunikaation ja toiminnanohjauksen tukena, toistuvien toimintojen rytmittäminen ja vahvistaminen kokopäiväpedagogiikassa, monipuoliset työtavat erikokoisissa ryhmissä, suunnitelmallinen toiminnan eriyttäminen, lapsikohtainen ohjaaminen, apuvälineiden käyttö sekä käytännöt miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaan. Sopivien pedagogisten ja erityispedagogisten menetelmien suhteen voidaan konsultoida erityisopettajaa tai muita varhaiskasvatuspalvelujen yhteistyötahoja.

Pedagogisista tuen muodoista lapsen vasuun kirjataan:
- varhaiskasvatuspäivän rakenteeseen ja päivärytmiin liittyvät ratkaisut
- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- tarvittavat erityispedagogiset menetelmät
- vuorovaikutus- ja kommunikointitavat
- käytännöt, miten lapsi pääsee osalliseksi vertaisryhmän toimintaa

Rakenteelliset tuen muodot

Rakenteellisia tuen muotoja ovat henkilöstön osaamisen lisääminen, henkilöstömäärän lisääminen tai henkilöstörakenteen tarkastelu, lapsimäärän pienentäminen sekä mahdolliset tukipalvelut.

Hyvinkään kunnallisessa varhaiskasvatuksessa henkilöstön osaamista on vahvistettu vasun ja tuen toteuttamiseen liittyvillä koulutuksilla sekä yhteistyöllä Kasvun ja oppimisen tuen tiimin (= KOT) kanssa. Erityisopettajat tukevat omalta osaltaan erityispedagogisen osaamisen vahvistamista.

Hyvinkään varhaiskasvatuksessa lapsen tarvitsema tuki järjestetään pääsääntöisesti lähipäiväkodin lapsiryhmässä. Varhaiskasvatuksen tehostetussa ja erityisessä tuessa rakenteellisena tukitoimenpiteenä käytetään ryhmäkoon pienentämistä (suhdeluvun väljennys) tai varhaiserityisavustajan (vea) sijoittamista lapsiryhmään. Lapsi voidaan sijoittaa tuen tarpeensa mukaan myös integroituun tai pienennettyyn ryhmään, jossa on enintään 14 lasta. Henkilöstörakenne tällaisessa ryhmässä on varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja varhaiskasvatuksen opettaja tai kaksi varhaiskasvatuksen opettajaa sekä lastenhoitaja ja varhaiserityisavustaja.

Tulkitsemispalveluja, joilla tarkoitetaan esimerkiksi viittomakieltä, järjestetään tukemaan lasten vuorovaikutusta lapsen yksilöllisten tarpeiden mukaan. Lapsi voi tarvita eriasteisen kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja ja lasta hoitavat erityistyöntekijät ohjaavat apuvälineiden käyttöä.

Erityisiä apuvälineitä käytetään näkemiseen, kuulemiseen, viestintään, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen tai oppimisen erityistarpeisiin. Apuvälineiden hankinnasta tai lainaamisesta lapsen käyttöön varhaiskasvatuksessa sovitaan hoitavan/kuntouttavan tahon kanssa. Oppimis- ja ohjauskeskusten sekä eri vammaisryhmien yhdistykset ja liitot tarjoavat asiantuntijapalveluja, koulutusta ja henkilökohtaista ohjausta varhaiskasvatuksen henkilöstölle lapsen asioissa omalta asiantuntija-alueeltaan.

Rakenteellisista tuen muodoista lapsen vasuun kirjataan:
- tuen toteuttamiseen liittyvän osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen vahvistaminen
- henkilöstön mitoitukseen ja rakenteeseen liittyvät ratkaisut
- lapsiryhmän kokoon ja ryhmärakenteeseen liittyvät ratkaisut
- tulkitsemis- ja avustamispalvelut sekä apuvälineiden käyttö
- pienennetty ryhmä, integroitu ryhmä tai muu tarvittava ryhmämuoto
- erityisopettajan osa- tai kokoaikainen opetus tai konsultaatio

Hoidolliset tuen muodot

Hoidollisen tuen muodot tarkoittavat Hyvinkäällä menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen pääsääntöisesti osana lapsiryhmän perustoimintaa.

Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet huomioidaan osana hoidollisen tuen muotoja. Näitä voivat olla esimerkiksi lapsen pitkäaikaissairauksien hoitoon, lääkitykseen, ruokavalioon ja liikkumiseen liittyvät avustamisen tarpeet ja apuvälineet. Lasta voidaan tukea terveydenhuollon määräämissä toimenpiteissä.

Varhaiskasvatuksessa lapsen lääkehoidon suunnitelma laaditaan aina, kun lapselle annetaan varhaiskasvatuksessa lääkitystä. Suunnitelma laaditaan myös pitkäaikaissairauksien yhteydessä, vaikka varsinaista lääkitystä ei olisi tai se hoidetaan kotona (esim. huomioitavat asiat, seuranta, rajoitukset, ensiapu). Lapsen lääke- tai sairaudenhoitoa annetaan tuen tasosta riippumatta lapsen tarpeen mukaan. Terveys- ja sosiaalihuollon asiantuntijoiden kanssa noudatetaan sovittuja yhteistyörakenteita ja työnjakoa. Yhteistyöhön liittyy myös varhaiskasvatuksen henkilöstön tarvittava ohjaus ja konsultaatio sekä lääkehoitoon perehdyttävä verkkokoulutus.

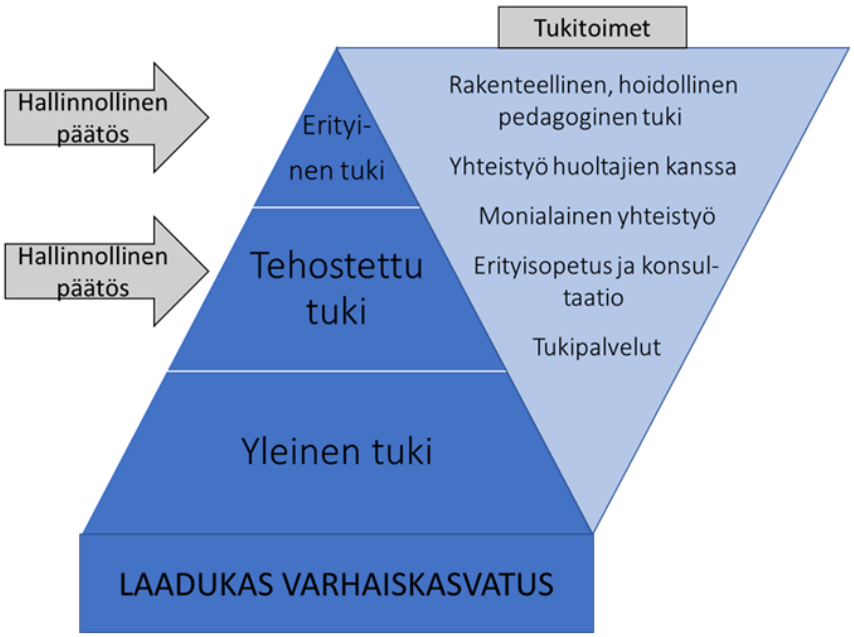
Hoidollisista tuen muodoista lapsen vasuun kirjataan:
- perushoitoon, hoivaan ja avustamiseen liittyvät menetelmät
- terveydenhoidolliset tarpeet

5.4. Lapsen tuen arviointi

Varhaiskasvatuksessa lapsen tukea arvioidaan kaikilla tuen tasoilla. Tehostetussa ja erityisessä tuessa monialainen yhteistyö korostuu. Lapsen tuen tarvetta sekä tuen toteutumista ja riittävyyttä arvioidaan tarpeen mukaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman tarkistamisen yhteydessä ja tuen tarpeen tai oppimisympäristön muuttuessa.

Tuen antamisen kokonaisuutta tarkasteltaessa arvioidaan kunkin lapsen kohdalla, mitkä ratkaisut parhaiten toteuttavat lapsen etua. Tuki on aina yksilöllistä, mutta yksilöllisyyden taso kasvaa siirryttäessä tehostettuun ja erityiseen tukeen. Varhaiskasvatuksen erityisopettaja osallistuu sovitusti lapsen tuen arviointiin. Palvelusetelipäiväkodeissa kunnan kveo on mukana tuen vaikuttavuuden arvioinnissa.

Lapsen tuki perustuu lapsen havainnointiin sekä tuen tarpeiden ja annetun tuen vaikuttavuuden arviointiin. Terveys- ja sosiaaliviranomaiset osallistuvat arvioinnin tekemiseen varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä, jos arviointi edellyttää myös muuta kuin varhaiskasvatuspalvelujen henkilöstön asiantuntemusta tuen tarpeen arvioimiseksi ja tuen ratkaisujen perusteeksi.

KUVIO. Lapsen tuen tarvetta, tukitoimenpiteitä ja tuen toteuttamista arvioidaan yhteistyössä lapsen ja perheen kanssa. Varhaiskasvatuksen henkilöstön rinnalla tuen arvioinnissa on varhaiskasvatuspalvelujen asiantuntijoita. Tarvittaessa edetään laajempaan monialaiseen yhteistyöhön.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen tärkeimmät toimintatavat Hyvinkäällä (= Valas) on suunnittelun ja arvioinnin työväline, jota käytetään arvioitaessa pedagogisia järjestelyjä ja toimintatapoja sekä yksittäisen lapsen tuen tarvetta, tuen toteutumista ja vaikuttavuutta. Valas löytyy: Varhaiskasvatus.

Lapsen vasuun kirjataan yleisen, tehostetun ja erityisen tuen arviointi:
- tuen tarpeen, riittävyyden ja toteutumisen seuranta
- tukitoimien vaikutusten arviointi, arvioinnin perusteella tehtävät johtopäätökset ja toimenpiteet
- arviointiajankohdat

5.5. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma tuen aikana

Lapsen vasun kirjaaminen

Lapsen vasu on pedagoginen asiakirja, jossa lapsen tuki suunnitellaan sekä tuen toteutumista ja vaikutuksia lapsen kehitykseen ja oppimiseen arvioidaan. Lapsen vasuun kirjataan tuen taso, tuen muodot ja niiden toteuttaminen sekä niihin liittyvät

vastuut ja työnjako. Lapsen vasuun kirjataan tarvittavat pedagogiset, rakenteelliset ja hoidolliset tuen muodot, tuen edellyttämä yhteistyö ja mahdolliset palvelut sekä tuen vaikuttavuuden arviointi. Lisäksi lapsen mahdollisesta lääkehoitosuunnitelmasta kirjataan varhaiskasvatuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot.

Vaka-opettaja päivittää lapsen vasun heti, kun lapselle suunnitellaan yleisen tuen mukaisia tukitoimia. Tuen tarvetta ja toteutumista arvioidaan ja suunnitelma tarkistetaan sovitusti. Toiminnan tavoitteiden saavuttaminen kirjataan ja tavoitteita muutetaan lapsen tuen tarvetta vastaavaksi. Suunnitelmasta tulee ilmetä, jos tuen tarve ja toimenpiteet ovat päättyneet. Arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen. Lapsen vasu päivitetään hallinnollisen päätöksen sisällön mukaisesti tehostetussa ja erityisessä tuessa.

Hyvinkäällä tuen aikana lapsen vasun laadinnassa ja arvioinnissa on mukana varhaiskasvatuksen henkilöstön edustus/opettaja/erityisopettaja ja huoltaja. Kveo liittyy prosessiin etenkin, kun lapsen tehostetun tai erityisen tuen tarvetta arvioidaan. Tehostetun ja erityisen tuen aloittaminen, järjestäminen ja päättyminen (siirtyminen takaisin tehostetun tai yleisen tuen tasolle tai laadukkaaseen peruspedagogiikkaan) perustuvat arviointiin ja tarvittavaan monialaiseen yhteistyöhön. Tuen tarve, tuen vaikuttavuuden arviointi ja jatkotoimenpiteet kirjataan lapsen vasuun pääasiallisesti yhteistyössä kveon kanssa.

Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Huoltajalle annetaan mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin. Lapsi voi olla paikalla soveltuvin tavoin. Lapsen vasu tarkistetaan yhdessä huoltajan kanssa vähintään kerran vuodessa ja aina tarvittaessa.

Lapsen vasun mukainen toiminta

Varhaiskasvatuksen henkilöstö seuraa tukitoimenpiteiden toteutumista ja vaikutusta lapsen kehitykseen ja oppimiseen; lasta havainnoidaan ja arvioidaan, miten hänelle suunnattu tuki auttaa arjen pedagogisissa toiminnoissa, vuorovaikutuksessa ja oppimisessa. Huoltajalle kerrotaan tukitoimenpiteiden vaikutuksesta lapsen kasvuun ja oppimiseen. Kasvatushenkilöstö arvioi ja kehittää omaa toimintaansa lapsen kasvun ja oppimisen tueksi. Erityisopettaja tukee sovitusti henkilöstön erityispedagogista osaamista sekä konsultoi pienryhmätoiminnan ja yksilöohjauksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Kasvattajat kiinnittävät huomiota vuorovaikutukseensa ja tapaansa toimia lapsen kanssa. Vuorovaikutteinen läsnäolo, toiminta ja kommunikointi tuovat esiin lapsen

vahvuuksia ja kiinnostuksen kohteita sekä tuen tarpeita. Kasvattajan on tärkeä rakentaa luottamuksellinen suhde lapseen, havainnoida ja lukea lapsen ilmaisua ja kehollisia viestejä arjen tilanteissa. Lapsi kertoo itsestään ja toiveistaan omalla ikä- ja kehitystasollaan. Havaintojen ja lapsen ajatusten pohjalta lähdetään kehittämään pedagogista toimintaa sekä lapsen vahvuudet huomioon ottavaa kehityksen ja oppimisen tukea. Oleellista on tiedostaa lapsen osallisuuden mahdollistaminen vertaisryhmässä.

Tiimi arvioi ja suunnittelee pedagogista toimintaa myös ryhmävasussa. Lasten vasujen tavoitteet huomioidaan ryhmävasua laadittaessa, toteuttaessa ja arvioitaessa. Yksilölliset ja yhteisölliset oppimisympäristöön liittyvät ratkaisut, monipuoliset työtavat ja pedagogiset menetelmät suunnitellaan lasten kehitystarpeiden mukaan. Myös lasten taitojen keskimääräistä nopeampi tai hitaampi kehitys huomioidaan. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan oppimiskäsitys ja lasten erilaiset tavat oppia. Pedagogisessa toiminnassa käytetään tietoisesti monipuolisia työtapoja, joita ovat esimerkiksi leikki, toiminnallisuus ja liikkuminen, ongelmanratkaisun kautta oppiminen sekä moniaistinen ja kokemuksellinen ympäristön tutkiminen. Joustavat arjen käytännöt kuten pienryhmätoiminta sekä puhetta tukevat ja korvaavat kommunikaatiokeinot ovat ryhmässä aktiivisessa käytössä.

Lapsen vasun toteutumisen seuranta

Lapsen vasun toteutumista ja vaikuttavuutta lapsen kehitykseen ja oppimiseen seurataan ja arvioidaan säännöllisesti. Arviointi kohdistuu erityisesti toiminnan järjestelyihin, pedagogiikan toteutumiseen ja tukitoimien vaikuttavuuteen ja lapsen tuen toteutuminen on keskeinen arvioinnin kohde.

Lapsen vasu on pedagoginen dokumentti ja varhaiskasvatuksen koko henkilöstön työväline lapsen tuen tarpeen arvioinnissa ja tuen antamisessa. Päiväkodin johtaja vastaa laadukkaan varhaiskasvatuksen ja tuen toteutumisesta sekä huolehtii, että henkilöstö suunnittelee lapsen tuen osana lapsen vasua. Vakaopettaja on vastuussa lapsen vasuun kirjattavasta tuen suunnittelusta ja toteutumisen arvioinnista. Erityisopettaja osallistuu tuen tarpeen ja tukitoimenpiteiden suunnitteluun ja arviointiin sovitulla tavalla. Arviointia toteutetaan lapsi- ja tilannekohtaisesti monialaisessa yhteistyössä.

5.6. Päätös tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä yleisen tuen tukipalveluista

Varhaiskasvatuksen tehostetusta ja erityisestä tuesta sekä mahdollisista tukipalveluista tehdään hallintolain mukainen päätös. Ennen päätöksen tekemistä varhaiskasvatuksen järjestäjän on kuultava lapsen huoltajaa tai muuta laillista edustajaa. Lapsen vasuun kirjataan yleisessä tuessa toteutettujen tukitoimien ja niiden vaikuttavuuden arviointi

ennen tehostetun tai erityisen tuen aloittamista. Lapsen vasun arviointitiedot huomioidaan valmisteltaessa päätöstä tehostetusta tuesta, erityisestä tuesta tai mahdollisista tukipalveluista.

Hyvinkäällä tehostetun ja erityisen tuen päätöksen tekee varhaiskasvatuksen erityisasiantuntija kveon valmistelun pohjalta. Päätös on voimassa toistaiseksi, ja se tulee muuttaa tai kumota mikäli tuen tarve muuttuu. Lapsen vasu päivitetään päätöksen sisällön mukaisesti. Lapsen tuen prosessi varhaiskasvatuksessa on kuvattu Hyvinkään lapsen tuen oppaassa, joka löytyy: Yleinen | Varhaiskasvatuksen virtuaalinen koulutustori.

5.7. Toiminta siirtymävaiheissa tuen aikana

Hyvinkäällä lapsen siirtyessä lapsiryhmästä tai varhaiskasvatuspaikasta toiseen huoltaja ja lapsi tutustuvat tulevaan ryhmään. Kun lapsi tarvitsee tukea kehitykseen ja oppimiseen, keskustelussa on mukana huoltajan lisäksi tarvittavat tahot esim. kveo. Lapsen vasun arviointi- ja siirtokeskustelussa saatu tieto lapsen tuen tarpeesta käynnistää tulevan ryhmän suunnittelun ja ennakoinnin tai valmistelut tulevaan ryhmään.

Tuen tarve arvioidaan aina lapsen aloittaessa esiopetuksen. Esiopetukseen osallistuvan lapsen oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuesta määrätään esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen osalta mahdollinen tuki tulee yhteensovittaa esiopetuksessa annettavan tuen kanssa ja kirjata lapsen vasuun.

Varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen nivelvaiheessa siirretään tarvittava tieto tuen toteuttamisen järjestämiseksi. Ryhmän opettaja/veo ja kveo valmistelevat siirtoa esiopetukseen. Lapsen siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen toteutetaan nivelvaiheen tiedonsiirron ohjeistuksen mukaisesti varmistaen huoltajan ja lapsen osallisuus (Nivelvaiheen tiedonsiirtopalaverit, ohje löytyy: Esi- ja alkuopetuksen yhteistyö).

6. Vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen maailmankatsomukseen perustuva varhaiskasvatus

Kaikessa varhaiskasvatuksessa noudatetaan laeissa, sopimuksissa ja näissä perusteissa varhaiskasvatukselle asetettuja yleisiä tavoitteita ja toimintaperiaatteita. Nämä tavoitteet ja toimintaperiaatteet koskevat myös vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvaa varhaiskasvatusta. Huoltajan valitessa lapselleen vaihtoehtoiseen pedagogiikkaan tai erityiseen katsomukseen perustuvan

varhaiskasvatuspalvelun, tulee huolehtia siitä, että hän saa riittävästi tietoa toiminnan erityistavoitteista ja arvoista.

7. Arviointi ja kehittäminen varhaiskasvatuksessa

Arvioinnin avulla edistetään varhaiskasvatuksen laatua, tunnistetaan toiminnan vahvuuksia ja nostetaan esiin kehittämistarpeita ja kehitetään toimintaa. Varhaiskasvatuksen toiminnan arvioinnin tulee olla oma-aloitteista, suunnitelmallista ja säännöllistä. Arvioinnissa korostuu oppimisen näkökulma.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on julkaissut vuonna 2018 Varhaiskasvatuksen laadun perusteet ja suositukset -asiakirjan, joka muodostaa teoreettisen ja käsitteellisen pohjan laadun arvioinnille kansallisesti ja paikallisesti. Asiakirjan pohjalta Karvi on julkaissut varhaiskasvatukseen laaditut kansalliset laatuindikaattorit, jotka luovat pohjan sille, millaista varhaiskasvatustoiminnan tulisi olla, jotta sen laatu olisi korkeatasoista. Näiden indikaattorien avulla myös Hyvinkäällä kehitetään toimintaa.

Hyvinkäällä toteutetaan vuosittain keväällä Karvin Valssi-työkalulla henkilöstökysely sovitusta teemasta. Henkilöstö vastaa Valssin kyselyyn ja sen jälkeen tiimit keskustelevat keskenään aiheesta. Kevään kehittämispäivissä yksiköissä puretaan tiimien ajatukset vahvuuksista ja kehittämiskohteista liittyen kyselyn teemaan. Yksiköt kirjaavat omat tavoitteensa yksikön toimintasuunnitelmaan, jota arvioidaan toimintavuoden aikana. Varhaiskasvatuksen yhteiset kehittämistoimenpiteet teemaan liittyen seuraavalle toimintavuodelle laaditaan varhaiskasvatuksen laaturyhmässä kesäkuussa ja tulokset raportoidaan Karviin Valssi-työkalun avulla. Laaturyhmä arvioi tavoitteiden toteutumista toimintavuoden aikana.

Keväällä 2024 Valssin laajassa arviointikyselyssä arvioitiin henkilöstön keskinäistä vuorovaikutusta, ja tulosten perusteella toimintavuoden 2024–2025 kehittämistoimenpiteinä toteutettiin lapsiryhmien välinen yhteistyöryhmämalli, sovittiin tiimipalaverien rakenteesta ja käytännöistä sekä yksiköiden tiedonkulkua parantavista toimintatavoista. Lisäksi sovittiin yksiköihin epäeettiseen ja -epäsensitiiviseen käyttäytymiseen puuttumisen toimintamalli.

Keväällä 2025 Valssin laajassa arviointikyselyssä arvioitiin arjen perustoimintoja ja tulosten perusteella toimintavuoden 2025–2026 kehittämistoimenpiteinä kirkastettiin perustoimintojen pedagogisia tavoitteita ja valmistettiin muistuke arkeen: “Kohtaa, liity, vuorovaikuta, kannattele positiivisesti”. Lisäksi järjestettiin koulutusta lasten luovuuteen ja leikillisyyteen sekä lapsen uneen liittyen.

Keväällä 2026 Valssin laajassa arviointikyselyssä arvioitiin lapsen emotionaalisen hyvinvoinnin ja osallisuuden tukemista. **Koko Hyvinkään varhaiskasvatuksen kehittämisen kohteena toimintavuonna 2026–2027 on leikin ja luovuuden tukeminen aikuisen läsnäololla ja aktiivisella roolilla.**

Laajojen Valssi-kyselyiden tulokset, vahvuudet ja kehittämistoimenpiteet, julkaistaan varhaiskasvatuksen verkkosivuilla (Varhaiskasvatuksen arviointi ja kehittäminen - Hyvinkään kaupunki). Valssin kyselylomakkeita voi hyödyntää yksiköissä myös muulla tavoin kuin laajoilla laatukyselyillä.

Vähintään joka toinen vuosi keväällä toteutetaan myös laadun rakennetekijöihin liittyvä asiantuntijakysely, johon vastaavat päiväkodin johtajat ja varhaiskasvatuksen hallinto.

Varhaiskasvatuksen arviointi on jatkuvaa ja se toteutuu monella tasoilla muutenkin kuin Valssin kyselyjen avulla. Lapsilta ja huoltajilta kerätään palautetta, jonka avulla toimintaa suunnitellaan ja kehitetään; palautteen keruun säännöllisyyden varmistamiseksi on laadittu Hyvinkään varhaiskasvatuksen laadunarvioinnin malli. Henkilöstö arvioi omaa toimintaansa suhteessa lasten vasuihin sekä ohjaaviin asiakirjoihin. Lisäksi toiminnan järjestäjä arvioi toimintaa osaltaan. Eri asioihin liittyvät arvioinnit tapahtuvat eriaikaisesti ja syvyydeltään eritasoisesti. Alla olevalla kuviolla kuvataan pääpiirteissään arvioinnin tasoja ja syklejä päivä-, viikko-, kuukausi-, puolivuosi- ja vuositasolla.

KUVIO. Hyvinkään varhaiskasvatuksen arviointisipuli

Liite

Kohti varhaiskasvatuksen ammattilaisuutta

Ammattilainen kohtaa lapsen

• Välittää lapsista aidosti ja on töissä heitä varten
• Suhtautuu lapsiin ja heidän tunteisiinsa ja tarpeisiinsa empaattisesti
• On sensitiivinen, puhuu lasta kunnioittavasti lämpimällä äänensävyllä
• On fyysisesti lähellä ja psyykkisesti saatavilla, sitoutuu syvällisesti vuorovaikutukseen lasten kanssa
• Kuuntelee lapsia arvostavasti ja pyrkii tavoittamaan lapsen tulkinnan tilanteesta
• On kiinnostunut ja kykenee huomaamaan lapsen viestit, ajatukset, tunteet, kokemukset ja tavoitteet
• Turvaa lapsille riittävästi tilaa olla oma itsensä ja hyväksytty juuri sellaisena kuin lapsi on
• Kannustaa ja antaa positiivista palautetta lapsille usein sekä huomioi lapsen vahvuudet
• Tunnistaa lasten yksilölliset tarpeet ja tukee lapsia riittävästi tilanteen edellyttämällä tavalla
• On herkistynyt huomaamaan tilaisuuksia lasten osallisuudelle ja mahdollistaa lasten aktiivisen toiminnan
• On joustava suunnitelmissaan ja pystyy muuttamaan toimintaa lasten kiinnostusten kohteiden mukaisesti

Ammattilainen kohtaa huoltajat

• On aloitteellinen ja aktiivinen suhteessa huoltajiin, rakentaa luottamusta, tasa-arvoista vuorovaikutusta ja keskinäistä kunnioitusta
• Tekee säännöllistä yhteistyötä huoltajien kanssa avoimesti, arvostavasti ja tasavertaisesti
• Suhtautuu avoimesti ja kunnioittavasti monimuotoisiin perheisiin ja perheiden erilaisiin kieliin, kulttuureihin, katsomuksiin ja uskontoihin, perinteisiin sekä kasvatusnäkemyksiin
• Antaa lapsesta kannustavia ja heidän kehitystään myönteisesti kuvaavia viestejä
• Välittää tunteen, että huoltajat ovat tervetulleita päiväkotiin
• Luo tilaisuuksia huoltajien aidolle osallisuudelle ja vaikutusmahdollisuuksille
• Huomioi jokaisen ryhmän huoltajat – jokainen työntekijä edustaa varhaiskasvatusta
• Osaa kertoa varhaiskasvatuksesta palveluna ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä Hyvinkään vasulinjausten mukaisista toiminnan sisällöistä
• Neuvoo ja ohjaa vanhempia Daisyn käyttöön henkilökohtaisten tapaamisten rinnalla

Ammattilainen ja pedagogiikka

• Perustaa pedagogisen toiminnan tietämykseen lapsen kasvusta, kehitysvaiheista ja oppimisesta
• Toteuttaa pedagogista toimintaa vuorovaikutuksessa ja yhteisessä toiminnassa lasten kanssa
• Näkee lapsen aktiivisena oppijana ja ymmärtää varhaisvuosien merkityksen intensiivisen oppimisen ja kehityksen aikana
• Ymmärtää kasvatuksen, opetuksen ja hoidon toisiinsa kiinteästi nivoutuneina ja rakentaa pedagogiikan niiden ympärille
• Järjestää toimintaa eri kokoisissa, pedagogisesti tarkoituksenmukaisissa ryhmissä, joissa jokaisella lapsella on mahdollisuus osallistua toimintaan ja vuorovaikutukseen
• Kykenee mukauttamaan toiminnalle etukäteen laatimiaan tavoitteita ja suunnitelmia niin, että toimintaan voidaan liittää lapsista nousevia aloitteita ja kiinnostuksen kohteita
• Mahdollistaa lapsille leikin, liikkumisen, ilmaisun ja tutkimisen pedagogisessa toiminnassa
• Rakentaa lasten kanssa yhdessä oppimisympäristöä, joka luo lapsille mahdollisuuden aktiivisen oppimiseen
• Ottaa lapset ja huoltajat mukaan toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen heidän aloitteidensa ja toiveidensa pohjalta

Ammattilainen varhaiskasvatuksen toimintakulttuurissa

• Tiedostaa oman tapansa toimia ja sen vaikutukset yhteisön toimintakulttuuriin ja ilmapiiriin
• Tukee ja kunnioittaa perheiden tekemiä valintoja varhaiskasvatuspalveluiden suhteen
• Omaa muun henkilökunnan kanssa yhteisen ymmärryksen siitä, miten lasten oppimista ja hyvinvointia voidaan parhaalla tavalla edistää
• Arvostaa lasten, huoltajien ja henkilöstön erilaisia aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä
• Osaa kehittää varhaiskasvatusta pohtimalla toimintakulttuurin vaikutuksia, tunnistamalla ja korjaamalla sen ei-toivottuja piirteitä
• Arvioi ja kehittää työkäytäntöjä säännöllisesti sekä kokeilee uusia työtapoja
• Ymmärtää, että työn kehittämisessä on tärkeää toisia arvostava, koko yhteisöä osallistava ja luottamusta rakentava dialogi
• Kannustaa työyhteisöä hyödyntämään yksilöiden vahvuuksia
• Antaa positiivista palautetta onnistuneista ratkaisuista ja toiminnasta
• Tekee säännöllistä itsearviointia, jakaa tietoa ja osaamista ja kehittää itseään ammatillisesti

• Johtaja saa yhteisen toiminta-ajatuksen ja toiminnan tavoitteet näkymään käytännössä luomalla johtamisrakenteita osallistavalle ja oppivalle työyhteisölle

Pelaamme yhdessä reilua peliä Hyvinkään Pelikirjan hengessä

Ammattilainen

• Luo omalla toiminnallaan myönteistä kuvaa Hyvinkään varhaiskasvatuksesta
• Kantaa oman vastuunsa sovituista töistä moniammatillisessa työyhteisössä
• On sitoutunut ja ylläpitää motivaatiotaan työhönsä
• Rakentaa hyvää yhteisöllisyyttä antamalla arvoa ihmisten moninaisuudelle
• Viestii rakentavasti ja selkeästi, varmistaa tuliko asia ymmärretyksi
• Kannustaa ja auttaa työkaveria
• Tekee parhaansa, oppii virheistään
• Käyttää saamansa palautteen toiminnan kehittämiseen
• Omaa positiivisen työotteen ja iloitsee omasta ja muiden onnistumisista
• Tekee aktiivisesti yhteistyötä varhaiskasvatuksen eri toimijoiden ja muiden yhteistyötahojen kanssa
• Huolehtii omasta hyvinvoinnistaan

Hyvinkään vasulinjauksiin 2026 perehdytys ja ammattilaisen tuki

Yksikön toimintasuunnitelmaan kirjataan perehdytys vasulinjauksiin

– Perehdytys uusille työntekijöille ja opiskelijoille
– Mentoroinnit
– Lapsen vasut
– Ryhmävasut
– Tiimipalaverit
– Talojen pedagogiset kahvilat
– Kehittämispäivät
– Tavoite- ja kehityskeskustelut
– Koulutukset